GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.
Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.
Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.
All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.
If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Universitetsbiblioteket

GÖTEBORGS
STADSBIBLIOTEK
Litt.
Sv.
Dram.
5

Lic.
Sv.
Bram-

OSCAR BENSOW.

# ANTHROPOS

STOCKHOLM
R. BLAEDEL & CO.
(G. CHELIUS).

1891

Till Öfverbibliotekarien
En af de 18 i Sv. Akad.
Riddaren & Kommendöre
Högvätt. Herr Grefve Carl Snoilsk

Med beundran
från förf

# ANTHROPOS

DRAMATISK DIKT

AF

OSCAR BENSOW.

STOCKHOLM
R. BLAEDEL & Co.
(G. CHELIUS).

*Et* er målet, — *det* at blive
tavler, hvorpå Gud kan skrive.

IBSEN.

# ANTHROPOS.

I.

Till

VÄNNEN

GUSTAF ÄRMFELT

På detta helleberg skall jag bygga min kyrka, och helvetets portar skola icke varda henne öfvermäktiga.

*Med dessa helga ord har Christus vigt sin kyrka,*
*och uti dessa ord hon eger all sin styrka,*
*med dem hon säker står i strid mot verlden all,*
*och uti dessa ord hon äfven segra skall;*
*fast mot fiendtlig verld hon länge måste strida,*
*med dem förtröstansfullt hon kan sin Herre bida. —*

*Men kämpa måste hon. Dess tjänare till strid*
*må kraftigt rusta sig mot krass och hednisk tid,*
*må minnas i en verld af dåsig slapphet dårad,*
*att såsom prest han är till Herrens stridsman korad;*
*den gud han tjäna skall, Rättfärdighetens Gud,*
*är helig Kärlek blott, och kyrkan är Hans brud. —*
*Så upp till helig kamp mot fienders hätska skara*
*att Herrens vigda brud med lif och blod försvara!*
*Det fordras kraft och mod att fylla upp ditt kall.*
*Med veklig kärlek ej, med kärleksnit du skall*
*de svaga värna om, de ondas hop bestraffa,*
*ty endast så du kan din tjänst med trohet skaffa;*
*och står dig så emot en gudsförgäten verld,*
*Guds kärlek bjuder dig att svinga vredens svärd,*
*om äfven rundt omkring en feg och ynklig skara*

*predikar tolerans. — Du dessa tryggt kan svara:*
*Fridsfursten själf har sagt, att endast efter strid*
*det kan i syndig verld befästas helig frid;*
*men slappheten vill fred med kyrkans fiender sluta,*
*och toleransen ondt med godt tillsamman gjuta.*
*Till namnet dyrkar den Rättfärdighetens Gud,*
*men bryter öfverallt emot Hans stränga bud;*
*den glömmer städse bort: det verk, vi här ha öfvat,*
*en gång i helig eld af Gud skall varda pröfvadt. —*
*Så må vi troget här i strid för kyrkan stå,*
*ty Gud oss lofvat har att en gång målet nå,*
*då stridens dag är slut och segerhymner ljuda,*
*då klagan vika skall för jublet och för fröjden,*
*då änglabud gå ut och alla trogna bjuda*
*till Lammets bröllopsfest, som firas skall i höjden.*

*Då hvilar bruden trygg uti sin Herres famn,*
*då böjas alla knän i Jesu Christi namn,*
*och lönen för sin kamp nu Herrens stridsman får,*
*då uti segerglans Ecclesia triumphans står.*

Kulla 1891.

# ANTHROPOS

DRAMATISK DIKT

AF

OSCAR BENSOW.

Was erst, nachdem Jahrtausende verflossen,
Die alternde Vernunft erfand,
Lag im Symbol des Schönen und des Großen
Voraus geoffenbart dem kindischen Verstand.

SCHILLER.

# PROLOG.

---

# I EDEN.

הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ

1 Mos. 3. 15.

*Och ormen var listigare än alla andra djur på jorden, som Gud hade gjort, och han sade till qvinnan: Skulle väl Gud hafva sagt: I skolen icke äta af alla träd i lustgården? Då sade qvinnan till ormen: Vi få äta af de träds frukt, som äro i lustgården; men om frukten af det träd, som är midt i lustgården, har Gud sagt: Äten icke däraf och kommen icke därvid, att I icke dön! Då sade ormen till qvinnan: Ingalunda skolen I döden dö, utan Gud vet, att på hvad dag, I äten däraf, skola edra ögon öppnas och I skolen varda såsom Gud, vetande, hvad godt och ondt är. Och qvinnan såg på trädet, att det var godt att äta af och skönt att se på samt ett kosteligt träd, emedan det gaf förstånd; och hon tog af frukten och åt och gaf äfven sin man, och han åt.*

*Då öppnades begges deras ögon, och de vordo varse, att de voro nakna; och de flätade tillhopa fikonlöf och gjorde sig förkläden. Och de hörde rösten af Herren Gud, som gick omkring i lustgården, då dagen började blifva sval; och Adam gömde sig med sin hustru emellan lustgårdens träd undan Herren Guds ansigte. Och Herren Gud ropade Adam och sade till honom: Hvar är du? Och han sade: Jag hörde din röst i lustgården och vardt förskräckt, ty jag är naken; därför gömde jag mig. Och Han sade: Ho har låtit dig förstå, att du är naken? Har du icke ätit af det träd, om hvilket jag har budit dig, att du icke skulle äta däraf? Och Adam sade: Qvinnan, som Du har gifvit mig, gaf mig af trädet, och jag åt. Och Herren Gud sade till qvinnan: Hvi har du gjort detta? Och qvinnan sade: Ormen besvek mig, så att jag åt. Och Herren Gud sade till ormen: Emedan du har gjort detta, vare du förbannad ibland alla djur och ibland allt, som lefver på marken! Du skall gå på din buk och äta jord i alla dina lifsdagar, och*

*jag skall sätta fiendskap emellan dig och qvinnan och emellan din säd och hennes säd. Denne skall söndertrampa ditt hufvud, och du skall stinga Honom i Hans häl. Och till qvinnan sade Han: Jag skall låta dig få mycken vedermöda, då du varder hafvande, du skall föda dina barn med smärta; och din vilja skall vara din man undergifven, och han skall vara din herre. Och till Adam sade Han: Emedan du lydde din hustrus röst och åt af trädet, om hvilket jag bød dig och sade: »du skall icke äta däraf», så vare marken förbannad för din skull! Med bekymmer skall du nära dig af henne i alla dina lifsdagar. Törne och tistel skall hon bära åt dig, och du skall äta markens örter. Du skall äta ditt bröd i ditt anletes svett, till dess du åter varder till jord, hvaraf du är tagen, ty stoft är du, och till stoft skall du åter varda. Och Adam kallade sin hustru* **Heva**, *därför att hon skulle blifva en moder åt alla* **lefvande**. *Och Herren Gud gjorde Adam och hans hustru kjortlar af skinn och klädde dem däri. Och Herren Gud sade: Si, människan har blifvit såsom en af oss och vet, hvad godt och ondt är. Men nu på det hon icke måtte utsträcka sin hand och taga äfven af lifvets träd, äta däraf och lefva evinnerligen, så förvisade Herren Gud henne ur Edens lustgård, för att hon skulle bruka jorden, hvaraf hon tagen är. Och Han dref ut människan och satte öster om Edens lustgård Cheruber med bart huggande svärd, att bevaka vägen till lifvets träd.*

1 Mos. 3.

# EGYPTEN.

FAUST: — — — — — — — — — — —
Nun gut, wer bist du denn?

MEPHISTOFELES: Ein Theil von jener Kraft,
Die stets das Böse will und stets das Gute schafft.

GOETHE.

Ofis.

Afthades, hans son.

Pharao.

Moses.

*Ett stort rum. Det är sent på qvällen. I fonden är ett fönster, framför hvilket står ett bord öfverlastadt med underliga instrument och fullskrifna papyrusrullar. Till höger en spis, där några stockar brinna och kasta ett svagt sken öfver rummet.*

*I en stor stol framför elden sitter Ofis, en gammal utmerglad gubbe, i hvit prestdrägt. Han sitter alldeles orörlig, och endast de flammande ögonen, i hvilka lågorna spegla sig, tyckas hafva lif.*

*Efter en stund öppnas dörren, och Afthades, en medelålders man med skarpa och hårda drag, inkommer. Ofis vänder sig häftigt om.*

OFIS.

De sofva?

AFTHADES.

Ja.

*(Ofis försjunker i tankar.)*

Du grubblar.

OFIS *(dof)*.

Farlig ålder.

Ahisthes femton, Frones sexton.

AFTHADES.

Hvad fruktar du?

OFIS.

Jag fruktar allt.
Min tid är snart förbi. Jag känner det.
Du vet, den ute är med Pharaos.
*(Pekande uppåt.)*
Då tvingar *Han* mig åter bort här'från.

AFTHADES.

Men jag ju stannar. Mina läror
Skall tvinga dem att tjäna dig.

OFIS.

Om ingen annan makt dig hindrar.
Ahisthes älskar Aphra.

AFTHADES.

Barnslighet,
Som jag skall *blåsa* bort.

OFIS.

Du anar ej, hur svårt det är.
Så länge deras moder lefde,
Jag fåfängt sökte fånga Anthropos.
Jag ständigt fruktat hennes minne.

AFTHADES.

Nu är hon död och lemnat barnen
Att fostras upp af oss. Hvad vill du mer?

OFIS.

Jag fruktar ännu hennes minne,
Det kunde lefva upp i Aphra.

AFTHADES.

Och *du* kan frukta dessa griller,
En vanlig ungdomsdårskap.

OFIS.

Farlig dock,
Så länge än den gäller Aphra.

AFTHADES.

Så få vi skaffa henne undan.

OFIS.

Det vore göra minnet evigt.

AFTHADES.

Hvad menar du?

OFIS.

Det finns ett bättre medel.

AFTHADES.

Och hvilket?

OFIS.

Ge lösa tyglar åt hans lidelser!
Låt honom söla ned sin kärlek
I oren lustas rus, och stjärnan
Skall mista glansen.

AFTHADES.

Godt. Han bägarn
Skall dricka ut i botten.

*(Ofis försjunker åter i tankar.)*

Du grubblar ännu.

OFIS.

Jag nämnt den mindre faran först.
Den större återstår.

AFTHADES.

Ebreerna?

OFIS.

Ja de. Från dem en gräslig fara
Mig ständigt hotat, ständigt hotar.
Men när och hur den kommer, vet jag ej.

*(Afthades går af och an i rummet.)*

Gå nu till hvila, son, men glöm ej bort,
Hvad jag har sagt dig om Ahisthes.

AFTHADES.

Var lugn. *(Går.)*

*Ofis sitter ännu en stund orörlig. Därefter går han fram till arbetsbordet och börjar genom ett långt rör betrakta stjärnorna, då och då görande anteckningar på ett papyrusblad. Hans ansigte mörknar alltmer och ögonen börja antaga ett hemskt och hotande uttryck.*

*Efter en stund öppnas dörren sakta, och Pharao kommer in. Han är insvept i en svart kappa, hvars ena flik han håller för ansigtet. Han står länge bakom Ofis' stol och betraktar uppmärksamt gubbens teckningar, tills denne plötsligt vänder sig om.*

OFIS.

Jag väntat dig.

PHARAO.

Hvad säga tecknen?

OFIS.

Ej något godt, o herre.

PHARAO *(misslynt)*.

Hvad ondt skall nu ånyo hända?

OFIS.

Ej *skall*.
Då tjänte intet till att lyfta
En enda flik utaf det dok,
Som med sin mörka slöja täcker
Vår framtids dunkelt skrifna bok.
En narr väl vore den, som sökte
Att himlens alla tecken tyda,
Om han likt andra vore tvungen
Att ödets blinda nycker lyda.
*(Pekande på några linier.)*
Men tecknen varna dig.

PHARAO.

För hvad?

OFIS *(häftigt)*.

För detta folk, som icke tjänar våra gudar.

PHARAO.

Ebreerna — och alltid de!
*(Ofis böjer hufvudet.)*
Men kanske Isis vredgas öfver
Att vi förtrycka dem, ty fordom
Med hvarje dag gick landet framåt.
Då Joseph lefde . . .

OFIS.

De sådde då det onda frö, som nu
Växt upp och sprider giftig dunst,
Förpestar luften och fördärfvar folket.

PHARAO.

Jag lydt ditt råd om gossebarnen
Och låtit dräpa dem. Hvad vill du mer?

OFIS.

Ej jag, men gudarna.
Osiris vredgas, att Egyptens jord
Besudlas utaf deras fötter.
Nu en utaf dem fostras upp hos dig;
Det bringar dubbel ofärd.

PHARAO.

Min dotters nyck, den unge Moses.
Han är i hvarje tum egyptier.

OFIS.

Bedrägeri.

PHARAO.

Du ser allting i svart.

OFIS.

Det måste hvar Egyptens rätte son,
Då gräslig ofärd hotar oss.

PHARAO.

Men hvarifrån? Det är dock lugnt,
Och Nubiens vilda skaror våga ej
Ännu en gång att trotsa oss.

OFIS.

Men *Isis* vågar straffa.
Från Nilen faran hotar.

PHARAO *(med fasa).*

Öfversvämning?!

OFIS.

Ja fruktansvärd. Vid mina offer
Ha gudarna förkunnat den i dag,
Och stjärnorna detsamma säga.
Egyptens helga jord är vorden oren
Af detta folk, och vredgad därför
Vill Isis nu förgöra dem.

PHARAO.

Och oss?

OFIS.

Oss drabbar hennes vrede rättvist,
Om vi ej rota ut bespottarena.

PHARAO.

Så må de draga ut af landet.
De ofta ha begärt det.

OFIS.

Det hjälper ej.
De måste rotas ut från jorden.
*(I extas.)* Hur hårdt du detta folk förtrycka må,
Skall deras stolta trots dock ej förgå.

En makt, som *våra* gudars fiende är,
Dem städse enighet och kraft beskär.
Men ve, om de ur landet slippa ut,
Är på Egyptens makt för alltid slut.
De måste rotas ut hvarenda en,
Ty endast *då* de komma ej igen.

PHARAO *(rysande för den hatfulla eld, som lyser i Ofis' ögon).*

Ditt hat dig för för långt.

OFIS *(häftigt).*

Du vill ej lyssna till mitt ord.

PHARAO *(närmande sig dörren).*

Jag skall befalla tyngre bördor.

OFIS *(vildt).*

Så är förbannad all Egyptens jord.

*Ett berglandskap.*

*På afstånd ses fåren beta. Till venster en brinnande törnbuske, framför hvilken Moses knäböjer. Han tyckes liksom lyssna. Ögonen stråla, och hvarje drag uttrycker medvetandet om en obetvinglig kraft. Småningom upphör busken att brinna, och samtidigt viker det strålande skenet från hans ansigte.*

MOSES *(reser sig förvirrad).*

*Jag* utvald . . .
*Jag* Guds folk befria . . .
*Jag,* den svage, bryta Pharaoners makt
Och lyfta träldomsoket
Från folkets skuldror. — —
O Gud, det värf, Du på mig lagt,
Är allt för tungt för mina krafter.
Och dock . . .
Då rösten ljöd, det kändes . . .

*Han står länge försjunken i tankar, och det strålande uttrycket återkommer.*

*(Såsom inspirerad.)*

Långt bort, högt upp ett sakta susande
Af sköna harpotoner klingar.
Det växer, sväller till ett väldigt brusande
Af myriader änglavingar.

En röst, som ljöd lik åskans dån, till mig
Så talar — stark och underskön tillika —
»Jag till mitt folk mitt löfte ej vill svika,
Och därför till dess frälsning korat dig.
Gå, lös de fångna bröders skara!
*Min* kraft skall skydda dig i hvarje fara.»
— — — Hans kraft skall skydda mig — —
*Hans* kraft — — — — — — —
*Guds allmakts kraft,* en stråle af Hans ljus!
Men då är jag ju starkare än alla,
Och för min arm skall Pharaoners rike falla
Tillsamman uti stoft och grus. —
Guds folk i blodig träldom blöder,
Och jag af Honom ibland alla korats ut
Att frälsning och förlossning bringa mina bröder,
På deras skam och plåga göra slut.
Så upp till kamp! Med Herrans svärd,
En ljungeld likt, jag slår en trotsig verld
Med skräck och fasa ner.
Jag krossar all Egyptens land
Som fogdens hufvud med min knutna hand,
Då Jakobs Gud mig styrka ger.
Ja upp, jag törstar efter strid!
En eld, hvars låga ifrån himlen stammar,
Uti mitt bröst slår ut och flammar,
En morgonrodnad till den nya tid,
Då Jakobs söner fria, helgade och rena
Ej Pharao, men Gud i lydnad tjäna
Och ledas af Hans starka Fadershand
Till Kanaans helga, förlofvade land.

*Samma rum som i första tablån. Ofis sitter i den stora stolen bredvid skrifbordet. Han är ytterst hopfallen och skrynklig. Framför spisen, där endast några kol glöda, står Afthades.*

OFIS.

Det går för långsamt med Ahisthes.
Han älskar ännu Aphra.

AFTHADES.

Var lugn ... med tiden.

OFIS.

Jag fruktar, tiden snart är ute.
— — — — — — — — —
Och jag, som rådde Pharao förfölja dem.

AFTHADES.

Hvad fruktar du?

OFIS.

I dag mig tecknen varnade för hafvet,
Men *hvarför* vet jag ej.
Sen Moses återvändt, går allt mig mot. —
Allt vacklar kring mig.

AFTHADES.

Du blifvit slö.

OFIS.

Jag fruktar, slutet nalkas. —
Jag ser blott dunkla faror ... Ingen visshet
Från hvilket håll de skola komma. —
Hvar bild, jag ser, är höljd i töcken,
*(Pekande uppåt.)*
Som *Han* har sändt att mig förblinda.

*(Han fattar häftigt röret och börjar betrakta stjärnorna. Plötsligt faller röret ur hans hand, och med ett qväfdt skri sjunker han ned i stolen. Afthades söker väcka honom till lif. Slutligen slår han upp ögonen, stirrande vildt framför sig, som såge han någon gräslig syn.)*

AFTHADES.

Hvad är det?

OFIS *(afbrutet).*

En stor Konung ... skall födas ... af ...
En ebreisk jungfru ... Jag kan ej se Honom!
— — — — — — — — — — — —
De döda Honom ... Ah ... Det bringar ofärd!
... Men nej! Där är Han åter ... Ah!
*(Ropar.)*
Afthades! *(Afthades går fram och fattar hans hand.)*
*(Med största kraft.)*
Du skall rota ut dem ... alla!

AFTHADES.

Det gör nog Pharao.

OFIS.

Ej dem ... de själfva skapa sig sitt fall.
Men honom ... och alla dem, som sluta sig
Till Honom ..... skall du rota ut!

AFTHADES.

Du yrar.

OFIS.

Nej, nej !.. *(Smekande.)* Du är min ende son.
Du lofvar ju att lyda ... din faders vilja ...
Och fostra *dem* till hat mot Honom.
— — — — — — — — — —
Jag fruktar, det blir svårt ...
Ahisthes ... Aphras bild skall bort ...

AFTHADES.

Men hvem skall hatas, hvilka rotas ut?

OFIS *(rör läpparna utan att kunna få fram ett ord Slutligen reser han sig till hälften och hväser fram).*

Den store Konungen ...
Med alla dem, som följa Honom ...

EN BUDBÄRARE.

O herre! ...

OFIS *(reser sig vacklande).*

Hvad? ... Hvad är det?!

BUDBÄRAREN.

En olycka ... en gräslig ... Pharao ...

OFIS *(andlöst).*

Pharao?!

BUDBÄRAREN.

Han satte efter folket ... Allt tycktes gynna dem,
Och hafvets vågor delte sig ... De gingo öfver.

OFIS.

Och Pharao?

BUDBÄRAREN.

Med hären följde efter ... Då ...
När folket tågat upp på andra stranden,
*Han* sträckte stafven ut ...

OFIS.

Hvem? Moses?

BUDBÄRAREN.

Ja ...
Och hafvets vågor flöto åter samman. —
De äro alla döda.

OFIS *(störtar med ett hest skri död tillbaka i stolen).*

AFTHADES *(efter lång tystnad).*

Den store konungen ...
Med alla dem, som följa honom. —
Kunde han menat Pharao.
— Det tror jag knappt.

# GREKLAND.

*Αἱ Μοῦσαι τὸν Ἔρωτα*
*δήσασαι στεφάνοισι*
*τῷ Κάλλει παρέδωκαν·*
*καὶ νῦν ἡ Κυθέρεια*
*ζητεῖ λύτρα φέρουσα*
*λύσασθαι τὸν Ἔρωτα.*
*κἂν λύσῃ δέ τις αὐτόν,*
*οὐκ ἔξεισι, μένει δὲ·*
*δουλεύειν δεδίδαχται.*

ANAKREON.

FRONES, sceptisk filosof.

AHISTHES, bildhuggare.

PLATON.

APHRA, Platons systerdotter.

OFIS.

AFTHADES.

Gäster, danserskor, flöjt- och zitterspelerskor.

*Hos Platon. Scenen är ett med blomsterguirlander smyckadt galleri.*

*Aphra, klädd i en hvit grekisk drägt, sitter på en soffa stödjande sig på armbågen och med hufvudet lutadt i handen. Bredvid står Ahisthes vemodigt seende framför sig.*

APHRA.

Du är i dag så tyst och sluten.

AHISTHES *(höjer blicken och möter Aphras).*

Jag känner all min kraft som bruten.
Hur skall jag dem förklara det,
Som ännu *ingen* har förstått,
Som blott är *känslans* hemlighet
Och syns förståndet dårskap blott.

APHRA.

Du har förklarat det för mig.

AHISTHES.

För dig, och endast ock för *dig*.

Hur kunna fatta med logik
Det språk, som knappast tillhör jorden,
Där konsten lär oss grammatik
Och kärlek underbara orden?
Hur pressa in i logiskt tvång
Ett språk, som blott är dikt och sång?

APHRA *(sakta)*.

Och utaf hvem har du det lärt?

AHISTHES.

Hvem underspråket lärt mig? Du!

APHRA.

Och förr?

AHISTHES.

Då var jag stum ännu. —
Jag kunde intet konstverk dana
Och högsta skönhet då blott ana.
Till bilden, som i hjärtat brann,
Jag form och uttryck aldrig fann.

*(Glädtigt prat och skratt höres utifrån.)*

APHRA.

Man kommer redan. Fatta mod!
Man skall förstå, som jag förstod.

*(Innan hon går, räcker hon Ahisthes handen, som han hänryckt kysser.)*

*(Ahisthes ser länge efter henne, hvarefter han går fram i fonden, där han lutar sig mot en pelare och drömmande ser ut öfver altanen. Flera gäster börja samlas, och från angränsande rum hör man sång och zitterspel.)*

*(Ifrån altanen inkomma slutligen arm i arm Afthades och Frones. Då de gå förbi Ahisthes, kastar Afthades en föraktfull blick på honom. Frones har en diger pergamentrulle under armen och ser mycket bekymrad ut.)*

AFTHADES.

Så släta ut din dystra panna.
Du segern gifven har.

FRONES.

Du vet ej allt.

AFTHADES.

Ej allt? Jag vet du älskar Aphra,
Och Platon tvungit dig att täfla
*(Pekande på Ahisthes.)*
Med denne erkenarr om henne.
*(Hånfullt.)*
En täflan mellan dig och honom!
Kan han en enda rimlig slutsats
Utur sin hjärna kläcka fram?

FRONES.

Kanhända ej, men ämnet är fördömdt. —
Förklaring af begreppet »kärlek».
*(Pekande på rullen.)*
I detta verk jag sökt att grundligt
I analys behandla ordet,
Och följt därvid det praktiska system,
Som du mig lärt förstå som sannast
Och kronan af all visdomsforskning.

AFTHADES *(pekande på Nikebilden.)*

Se, Nike småler mot dig!

*(En mängd unga flickor komma indansande. Efter dem Platon, Aphra och några gäster, som alla stanna i fonden och betrakta dansen, under hvilken följande sång sjunges:)*

Glädje! Glädje!
Sorgen vike!
Blott i glädje mänskan
Blifver gudars like.

Glädje! Glädje!
Himmelskt ljufva!
Dionysos, skänk oss
Glädjens purpurdrufva!

Kärlek! Kärlek!
Dig ske pris!
Genom kärlek jorden
Blir ett paradis.

Kärlek! Kärlek!
Från sin höjd
Aphrodite skänker
Oss olympisk fröjd.

Därför låt oss dricka!
Städse må vi sjunga
Evigt unga
Dionysos' namn!
Sedan Aphrodite,
Låt oss trötta domna,
Saligt somna
I din ljufva famn!

PLATON.

Det var en präktig sång. I fröjd och glädje
Må städse lifvets missljud lösas opp,
Och tacksamhetens fromma hymner stiga
På glädjens vingar till Olympens topp.

ALLA.

Länge lefve Platon, Greklands ära!

PLATON.

Jag tackar er.

*(Frones och Ahisthes gå fram och helsa honom.)*

Välkomna, vänner! *(Till Frones.)* Men hvarför detta pergament?
I dag blott glädje, inga studier!

FRONES.

Blott täflingsskriften, du har önskat,
En grundlig analys af kärleken.

PLATON.

Ah, redan färdig! Det var raskt.

FRONES.

För att så snart som möjligt målet nå,
Jag skrifvit dag och natt på verket.

*(Vill ge Platon rullen.)*

PLATON.

Nej, Aphra blott dess värde kan bedöma,
I denna sak är jag ej rätte domarn.

FRONES.

Så talar Greklands störste vise.

AFTHADES.

Och i ett filosofiskt ämne du ej döma!

EN GÄST.

Den store Platon skämtar.

PLATON.

I kärlek böjer visdomen sitt hufvud
Inför det rena jungfruhjärtats dom.
I sagt mig båda, att I älsken Aphra,
Och därför tvang jag er till denna täflan,
Att hon må döma, hvilkens kärlek
Är störst och henne värdigast.
Det måste vara dens, som djupast fattar,
Hvad kärlek är. — Alltså till Aphra själf.

FRONES *(till Aphra)*.

Så tag då mot mitt verk, o härskarinna.

APHRA *(tar rullen och börjar läsa)*.

Det är för lärdt för mig.

FRONES.

I slutet är det helas resultat
I korthet sammanfattadt så,
Att där med klar logik bevisas,
Att det begrepp, som kallas kärlek,
Är completteringslagens kraft,
Som drager kroppar till hvarandra.

APHRA.

Och själen?

FRONES.

Hvar rörelse hos själen
Från kroppen stammar,
Och så är, noga uttryckt, kärlek
En återverkan uppå själen
Af completteringslagens kraft,
Som verkat först på kroppen.

*(Några klappa händerna. Platon gör en rörelse af motvilja.)*

AFTHADES.

Hur conseqvent och snillrikt!

PLATON *(till Aphra).*

Hvad säger du, mitt barn?

APHRA *(skakar på hufvudet).*

PLATON.

Det tycks ock mig, att allt för litet
Du tagit känslan med i räkning.

FRONES.

Jag visat i mitt verk, att känslan,
Som orätt ansetts för en del af själen,
Är blott förståndets lek, då tröttadt
Det hvila vill. Alltså kan kärlek
Uti förhållande till känslan kallas
*Den* lek, som af förståndet funnits upp
På grund af completteringslagens kraft,
Som först har verkat uppå kroppen
Och sedan reflekterats på vår själ.

*(Nya applåder.)*

AHISTHES *(häftigt)*.

Den är ej lek, men skaparkraft!

APHRA *(böjer bifallande hufvudet)*.

PLATON.

Rätt så, min son!
Förklara mera tydligt, hur du menar.

AHISTHES.

Förklara!
Hvi slingrar murgrönsrankan vek
Sig tätt till stark och lummig ek?
Hvi öppnar rosen blygt sin knopp för solens strålar,
Då Eos österns moln i guld och purpur målar?
Hvi slår väl vågen jämt mot land
Som smekande en älskad strand?
Och hvarför slår mitt hjärta så för dig,
Att ingen ro det mera lemnar mig? —
Så murgrön, ros och våg och hjärta frågte jag.
Och murgrön, ros och våg och hjärta svara
Och mig den ljufva gåtan uppenbara,
Den högsta skaparkraften: kärleks lag.

PLATON *(böjer bifallande hufvudet)*.

APHRA *(med strålande ögon)*.

Så är det!

FRONES *(ursinnig)*.

Men dessa granna fraser,
De ha ju ingen mening.

AFTHADES *(ironiskt)*.

Är kärlek skaparkraft,
Välan, så skapa!

AHISTHES.

Just det jag vill.
Ej tomma ord mitt verk skall vara,
Men bilden, jag inom mig bär,
I *marmor* skall för er förklara,
Att kärlek skaparkraft dock är.

AFTHADES *(hånande)*.

Då skaparkraft dig Aphrodite ger,
Så stiger hon, gudinnan höga,
Nog som modell till dig från molnen ner.

AHISTHES.

Med strålekrans kring lockigt hår
För hvarje konstnärs inre öga
Hon i olympisk skönhet står.

PLATON *(har fattat Aphras hand och lägger den nu i Ahisthes')*.

APHRA *(sakta)*.

Vid hennes glans förbleknar jag.

AHISTHES.

Nej hon bär alltid *dina* drag.

*Hos Ofis.*

*Vid ett stort bord belamradt med fysiska instrument sitter Ofis och läser, under det Afthades är sysselsatt med blandningen af några vätskor. Efter en stund slår Ofis handen så häftigt i bordet, att Afthades spiller ut sina vätskor.*

AFTHADES *(otåligt.)*

Hvad är det?

OFIS.

*Han* naturligtvis.

AFTHADES.

Hvem? Platon?

*(Ofis nickar.)*

Du bryr dig allt för mycket om
Hans dumma scriblerier.

OFIS.

Hans lära om idén mot mig är rigtad,
Och nu . . .

*(Doft.)* Vet du, på hvad vår makt är grundad?

AFTHADES *(ryckande på axlarna).*

På mänskoslägtets dumhet.

OFIS.

Men denna dumhet kommer däraf,
Att ej de känna sanningen.

AFTHADES.

Än se'n?

OFIS.

Han anar henne. —
— — — — — — —
Jag fruktar ock Ahisthes.

AFTHADES *(med förakt)*.

En galen svärmare!
Hvad *anar* han då?

OFIS.

Skönheten. —
Och finner man, att dessa äro ett,
Och lär dess väsen känna,
Då är vår makt förbi.

AFTHADES.

Men hvem har gett dem denna makt att ana?

OFIS.

Densamma nu som alltid — kärlek.

AFTHADES *(hånskrattande)*.

Jag dåre lät mig nästan skrämma. —
Det är din gamla, galna fruktan
För denne Gudason, som skall oss krossa.

OFIS.

Det *är* så.
Du ser ju själf, hur dina läror
Ha intet verkat på Ahisthes.

AFTHADES.

Och dock han tumlat om i sinlig lust,
Ej varit någon kärlek trogen.

OFIS.

Jo *en.*

AFTHADES.

Och hvilken då?

OFIS.

Till konsten,
Och den bevarat hjärtat rent.

AFTHADES *(efter en stund).*

Finns ingen makt mot detta.
Du kallar *kärlek?*

OFIS.

Jo *en* . . . *Tvifvel.*

*(Det knackar på dörren.)*

AFTHADES.

Hvem knackar?

OFIS.

Frones.

AFTHADES.

Frones! . . . Hvad vill han här?

OFIS.

Det skall du se'n få veta.
Men gå dit in. Han bör ej se dig här.
*(Afthades går genom dörren till höger. Nya knackningar.)*
Stig in!

FRONES *(kommer in)*.

Du är ju Ofis?

OFIS.

Ja visst. Och du?

FRONES.

En man, som hatar Platon.

OFIS *(ser skarpt på honom)*.

Tag plats och säg ditt är'nde.

FRONES *(försigtigt)*.

Det sägs, att du förfaren är i trolldom.

OFIS.

På sådant tror den vise Frones,
Den skarpe tänkaren, sceptikern.

FRONES *(rycker häftigt till)*.

Du känner mig.

OFIS.

Jag känner alla.

FRONES *(otåligt).*

Då emot galenskap man kämpar,
Man måste söka galna medel.

OFIS.

Jag vet. — Ditt är'nde rör Ahisthes.

*(Frones spritter ännu häftigare till.)*

*(Lugnt.)* Hans verk tycks lyckas. Hela Grekland
Snart helsar honom som sin störste konstnär,
Och under segerjublet Aphra . . .

FRONES *(springande upp).*

Håll! Hvem är du?!

OFIS.

Du ser, det finns
I verlden mycket, du ej kan förstå. —
Nu vill du ha af mig ett medel
Att hindra mästerverket lyckas.

FRONES.

Ja.
En dryck, som all hans skaparkraft förtar.

OFIS.

Det finns ej någon sådan dryck.
Och om den äfven funnes,
Den hjälpte ej. — Ahisthes' verk,
Fast än ej färdigt, vinner priset.

FRONES *(utom sig).*

Så må han då fördärfva verket!

*(Ofis skakar på hufvudet.)*

*(Med en stråle af hopp.)*

Du tvekar.

OFIS.

Hans kraft är starkare än min.

FRONES *(häftigt)*.

*Hvad* är den då, och *hvarifrån?*

OFIS.

Den är en spegelbild i ändligheten
Af samma kraft, som allt har skapat,
En gnista af det ljus, jag hatar.
Af mänskor kallas den för »kärlek».

FRONES.

Ah! Åter detta dunkla ord.

OFIS.

I verlden är den mycket sällsynt,
Och mänskohjärtat speglar oftast
Af kärleksstrålen blott en vrångbild,
Ett lustigt ting, som mig behagar
Och ofta narrat mig att skratta.
Hos honom är den ren, och *däraf*
Är all hans kraft.

FRONES.

Så vet du alltså intet medel.

OFIS.

Måhända ett.

FRONES.

Och hvad?

OFIS.

Ett optiskt glas.

*(Tar en lins.)*

Betrakta detta lilla instrument.

*(Mycket långsamt.)*

Är spegeln än så ren och bilden klar,
Så blir den, sedd igenom detta, falsk.
Ej i och för sig själf, men dock för den,
Hvars öga ser igenom linsen.

FRONIS.

Och instrumentet kallas?

OFIS.

*Tvifvel.*

FRONES *(hastigt).*

Ah! Hvilken tanke! Hvad lön begär du?

OFIS.

Gör allt att nå ditt mål, ty störtas han,
*(Hatfullt.)* Skall äfven Platon tvifla.

FRONES *(ser på honom med fasa).*

Hvem är du, säg?

OFIS *(pekar på instrumenten).*

Du ser, en gammal optiker.

*(Skjuter Frones till dörren, där denne ännu en gång trycker hans hand och skyndar ut.)*

*(Ofis går triumferande omkring i rummet.)*

AFTHADES *(kommer in).*

Hvad du är upprymd!

OFIS.

Ja, nu är fruktan borta.

# ROMA.

Quem vocet divum populus ruentis
Imperi rebus?

HORATIUS.

FRONES, filosof.

AHISTHES, konstnär.

LUCA, rik romare.

CAJUS, skald.

CHLOË.

Gäster, danserskor, flöjt- och zitterspelerskor.

*En sal hos Marcus Luca. En stor mängd gäster ligga kring borden, som digna under fruktskålar och vinkaraffer. Längst fram till höger ligger Frones, en ytterst affallen gammal gubbe. Han tyckes sofva. Ansigtet är mycket skrynkligt, och hans hufvud skakar ständigt.*

*En hop unga danserskor, som nyss slutat dansa, ligga på knä bredvid sofforna ätande drufvor och drickande vin. Salen upplyses af rosenfärgade lampor, och i hvarje hörn af rummet står ett rökelsekar.*

EN GÄST.

Den gamle Frones somnat.

LUCA.

Stackars man,
Han öfverlefvat längesen sig själf.

EN GÄST.

Jag tror, han tillhört alla sanningsskolor.

LUCA.

Ja visst, och lärt sig tvifla på dem alla.
*(Till Cajus.)*
Du lofvat mig en sång, min Cajus.

CAJUS.

Så snart din nye gäst har kommit.

EN GÄST.

Du väntar ännu någon?

LUCA.

Ja, en vän,
En ryktbar konstnär från Athæne.

EN GÄST.

Och hvarför kommer han till Roma?

LUCA.

Att njuta lifvet och att glömma.
Han varit här re'n ganska länge,
Men är ännu dock lika dyster,
Om icke mer än förr.

EN GÄST.

Hvad heter han?

LUCA.

Ahisthes.

FRONES *(spritter till)*.

Hvad! Ahisthes!
För mycket längesen jag känt en narr
Med detta namn . . . uti Athæne. —
Det var på Platons tid.

FLERA GÄSTER *(skrattande)*.

På Platons tid!

LUCA.

Då var du än ej född.

FRONES.

Kanhända. —
Så har jag hört berättas något.
*(Som sökande i minnet.)*
Han slog sitt verk i stycken ... Bruden dog.
... Jag minns ej mera skräpet ... Vin!

EN GÄST.

Din hjärna töcknats om af sanningsgrubbel.

FRONES.

Jag grubblar icke mer. Jag vet, att lögn
Och sanning äro synonyma ord
För *ett* begrepp ... Slå i, ty veten vänner,
Att vin är visdomskällans vatten.

LUCA.

En skål för Frones' höga vishet!

EN GÄST.

Men hvart har Chloë tagit vägen?
Hon är försvunnen re'n en vecka.

EN ANNAN GÄST.

Hon kanske undflytt verldens ondska
Och tänker börja blifva dygdig.

EN GÄST *(skrattande)*.

Ej *förr* än soln går upp i vester.

LUCA.

Hon kommer hit.

EN GÄST.

I sällskap med Athænarn?
Då är hans mål väl redan hunnet.

AHISTHES *(kommer in klädd i en ytterst praktfull drägt. Han är mycket dyster).*

LUCA.

Där är han re'n! *(Till Ahisthes.)* Välkommen, vän!
Här ser du kring dig mina vänner,
Som snart jag hoppas blifva dina.
*(Ahisthes bugar sig artigt men liknöjdt.)*
Så slå dig ned!
*(På en vink af Luca frambära slafvar vin och bägare, under det en ung danserska fäster en krans på Ahisthes hufvud.)*
Men hvar är Chloë?

AHISTHES.

Det vet jag ej. Hon lofvat komma hit.

LUCA *(höjande sin bägare).*

Och nu, I vänner, låt oss dricka
I botten nye gästens välkomstskål,
Som äfven välgångsskål må vara.

AHISTHES.

Jag tackar dig och dricker bägarn ut
För din och dina vänners lycka,
*(Dystert.)*
Om sådan finnes.

LUCA.

Ej så, min vän, hos oss är glädjen lag.

AHISTHES.

Just det bevisar, att den icke finns.

FRONES.

Tro mig, min son, du är förvillad
Af galna filosofers läror.

AHISTHES *(ser på Frones och spritter till obehagligt berörd).*

Och hvem är icke galen?

FRONES.

Epikurus.

EN GÄST.

Han lärde mänskan njuta lifvet.

AHISTHES.

Ej så. Han sökte narra dem att tro,
Att lifvet kunde njutas. — Lögn.

FRONES.

Och hvad är sannt?

AHISTHES.

Den frågan har jag gjort mitt hela lif.

FRONES.

Nåväl, hur lyder svaret.

AHISTHES.

Intet.

EN GÄST.

Och därför skall man icke fråga.
Det finns ej något sannt.

EN ANNAN GÄST *(ifrigt)*.

Det är ej sannt.

FÖRSTE GÄSTEN *(leende)*.

Nej visst, då funnes ju det sanna.
Hvad än vi se, är negation.

ANDRE GÄSTEN.

Men hvad negeras?

FÖRSTE GÄSTEN.

Blott en annan.
Vi sökt i tusen år det sanna
Och endast lärt, att det ej finns.
*(Leende höjande bägarn.)*
Men finns ej sanning, lefve skönhet!

AHISTHES *(dystert)*.

Det finns ej något skönt.

LUCA.

Ett sällsamt språk
Utaf en konstnärs mun.

AHISTHES *(ännu dystrare)*.

Det finns ej någon konst,
Ty hvad är konst väl utan skönhet;
Och hvad är skönhet, om den ej är sann.

*(En tryckt tystnad uppstår.)*

LUCA *(till en gäst)*.

Hvad är för nytt från hofvet, Sixtus?

SIXTUS *(leende)*.

Det finns ej något nytt, jag borde svara,
Men kanske finns det ändå något.
Man fruktar uppror från Judén.
Det sägs en timmerman från Nazareth
I hast gjort alla mänskor galna.
De kalla honom för Messias.

*(Buller uppstår vid dörren, och Chloë kommer in åtföljd af tjänare.)*

LUCA.

Din slaf dig helsar, härskarinna.

CHLOË *(böjer lätt hufvudet)*.

Jag kommer från Lucianus.
Lucullus kunnat vara gäst.

LUCA.

Han är den rikaste i Roma.
Det sägs, han byggt en egen cirkus,
Som dock står tom.

CHLOË.

Ej längre nu.

EN GÄST.

En gladiator?

CHLOË.

Knappast
En gosse från Judén. I ha'n väl hört
Berättas om den nye siarn.

Han tycks gjort alla galna.
Från alla håll det skriks om under.
De blinda få sin syn, de lama gå,
Och döfva höra, döda lefva.
Det är det värsta narrspel, som jag hört.

*(Skrattande.)*

Han säger själf sig sänd från himlen
Att frälsa dem, som lida ... Löjligt!

*(Alla skratta utom Ahisthes, som med spänd uppmärksamhet lyssnat.)*

AHISTHES *(sakta för sig själf).*

Från himlen sänd ...
... Att frälsa dem, som lida.

LUCA *(slår Ahisthes på axeln).*

Din sång, Ahisthes!

AHISTHES.

Ej nu. Låt Cajus börja.

CAJUS.

Jag är ej nu beredd att sjunga.

LUCA.

Kan skalden icke alltid sjunga?

CHLOË.

För min skull, Cajus.

CAJUS *(till Luca).*

Alltid ej, men nu,
*(Till Chloë.)* Då sånggudinnan själf befaller.

*(Han preludierar på zittran och börjar sedan.)*

Bry dig ej om filosofiska griller.
Söka en sanning, som aldrig du finner.
Töm då det eldiga, gnistrande vinet,
Älska och njut, och i njutning du vinner
Sanningens perla.

Finns icke sanning, så finns det dock skönhet.
Skönhet, som evigt ibland oss skall råda,
Strö de olympiska, doftande rosor.
Vill du förneka? Tviflare skåda
Chloë framför dig.

*(Knäböjer under skallande applåder för Chloë.)*

Men hvad är skönhet, om icke den njutes?
Endast en drömbild, som städse försvinner.
Sök då ej sanningen! Drick blott och älska!
Minns, blott i jublande njutning du finner
Sanning och skönhet.

*(Nya applåder, under hvilka Ahisthes gör en rörelse af motvilja.)*

LUCA.

Och nu är turen din, Ahisthes.

AHISTHES.

Jag kan ej sjunga glada sånger.

LUCA.

Försök dock stränga diktarlyran.

AHISTHES.

Dess gyllne strängar längesedan brustit.

LUCA.

Blott *en*, hur kort du vill.

AHISTHES.

Och ämnet.

CHLOË *(med en eldig blick)*.

Blott ett är värdigt att besjungas,
Och det är skönheten och njutning.
Till Venus' lof din sång må klinga.

AHISTHES *(fattar motvilligt zittran och slår an några skarpa och klagande ackord)*.

*(Mycket dystert)*.

Jag gick i lifvets öken. —
Af skönhetstörst jag brann.
Jag sökte ständigt klara källan,
Men aldrig jag den fann.

*(Ljusare.)* Då plötsligt för mitt öga
En härlig bild jag ser,
En bild af ren och himmelsk skönhet,
Som vänligt mot mig ler.

»O du, som ensam vandrar,
O kom till mig», hon sad'.
Med sårad fot jag framåt hastar,
Men jublande och glad.

*(Allt mer passioneradt.)*

Dock ständigt viker bilden,
Och snart jag dignar ner,
Ty sargad fot i heta sanden
Mig kan ej bära mer.

Då stannar bilden plötsligt.
Ännu ett steg jag dödstrött tar
Och famnar salig — endast luften. —
*(Vildt.)* En *hägring* blott det var.

*(Kastar zittran för Chloës fötter, där den klirrande springer i stycken. Ahisthes störtar ut.)*

*(En stunds tystnad.)*

CHLOË.

En sådan narr!

CAJUS.

Den där blir nazarén.

FRONES.

Besynnerligt.

LUCA *(till slafvarna)*.

Slå i mer vin! Musik!

*(Slafvarna fylla vinbägarena, musik spelar upp, och danserskorna börja dansa.)*

# INTERMEZZO.

# NORDEN.

þá kemr hinn ríki
at regindómi
öflugr ofan,
sá er öllu ræðr.

*Völuspá.*

þá kemr annar
enn mátkari
þó þori ek eigi
þann at nefna.

*Hyndluljoð.*

URD.
VERDANDI.
SKULD.

*Vid Urds brunn.*

*Brunnen och den ofantliga stammen af Yggdrasil upptaga venstra hälften af scenen, som till höger i fonden höjer sig genom en sakta stigande bergssluttning. Natt.*

*Vid brunnen sitta Urd och Verdandi ösande vatten öfver askens rötter. Högst upp på sluttningen står Skuld vändande sig bort ifrån de andra. Såväl brunnen som Yggdrasils stam äro höljda i djupt mörker, under det ett svagt stjärnskimmer belyser sluttningen, där Skuld står.*

VERDANDI.

Se, hur vattnet börjar sina;
Syster, tiden snart är förliden.
Täta moln och töckenmassor
Täcka höga Verdandis öga.
Redan ulfven ryter gräsligt,
Rister bandet, hvilket brister.
Grymt på roten gnager Nidhögg;
*(Doft.)* Gula, alla bladen falla.

URD.

Skulden har Loke.
Lömskt han förledde
Blindfödde brodern
Balder att fälla.

Därmed var ändad
Oskuldens ålder,
Brustet var kärlekens
Heliga band.

Forsete värnar
Fåfängt om friden;
Flydd är för alltid
Endrägtens ande.
Endast den starke
Segrar i striden,
Blod blott kan släcka
Tvedrägtens brand.

*(Rysande.)* Hat blott och hämdlust
Härska i verlden;
Blodiga runor
Rista de rasande
Kämpar, som kärlek
Icke mer känna,
Höja mot oskulden
Skändande hand.

*Ett gnagande ljud höres ifrån Nidhögg, som skakar Yggdrasils stam. Ekorren Ratatosk synes hastigt springa ned för stammen och så åter upp igen. Högt upp i luften höres Odins örn slå med vingarna. Ofantligt stora, gulnade blad falla ned ifrån asken. Urd och Verdandi bäfva.*

URD *(vildt).*

Smittas af ondskan
Asarna äfven,
Brottet och bristen
Bo ock i Valhall.

Intet kan heta
Högt eller heligt;
Lögnen nu bor i
Gudarnas land.

*Ett jordskalf skakar asken, så att hela grenar med förfärligt brak falla ned. Fenrisulfvens rytande höres likt en aflägsen åska, som dock öfverröstas af gjallarhornets dånande toner. Kraxande susa Odins korpar fram genom luften följda af en skara valkyrior, hvilkas vapen klinga mot stålrustningarna. Himlen har blifvit alldeles betäckt med moln, och fräsande blixtar korsa hvarandra i luften.*

VERDANDI *(med fasa).*

Rysliga tecken,
Ragnarök stundar.
Ve! Uti Breidablik
Balder än dväljes!
Oskuldens gud
Glömd är på jorden.
Högt skjuter ondskan
Mot himlen själf.

Längre ej aktas
Löften och eder.
Broder mot broder
Troheten bryter.
Ingen mer aktar
Åldrige gudar,
Våldet och sveket
Vada i blod.

*Eldslågor börja fladdra i luften; det är Surt, följd af Muspelheims söner, som rider ut till strid.*

VERDANDI.

Komma från söder
Suttungs söner,
Med ormar i håret
Hexor från Hel,
Jotunheims jättar
Med järnsmidda yxor. *(Förfärligt brak.)*
*(I högsta ångest.)* Bifrost brister,
Skimrande bron.

Ondskan nu segrar,
Ormen och ulfven
Slita sig fria
Från fängslande fjättrar,
Nagelfar lossas,
Loke det styr.
Nifelheims makter
Med honom draga,
Helblinde följer
Den härjande här. *(Vapendån.)*

Asar och hjältar
Draga nu ut.
Fasa mig fattar,
Fruktan och bäfvan,
Aldrig förr kända,
Kyla mitt blod.
*(Matt.)* Stöd mig, syster,
Styrkan sviker.

*(Urd stöder den nästan vanmäktiga Verdandi.)*

*Molnslöjan till venster brister, och i ett blodrödt sken visar sig Vigridsslätten, där Ragnaröksstriden utkämpas. Gudar, valkyrior och einheriar störta emot Muspelheims och Nifelheims skaror, men slås tillbaka, isynnerhet genom den rasande Fenrisulfven. Då rider Odin på Sleipner emot honom, men uppslukas; Vidar störtar fram, och sättande sin fot i ulfvens ettersprutande gap genomborrar han honom med sitt svärd. Thor slungar med asakraft Mjölner emot Midgardsormens hufvud, som krossas, men öfverhöljd af eter vacklar guden några steg tillbaka och sjunker död till marken. Fröj stupar för Surts flammande Valandsvärd, men i samma ögonblick remna med ett bedöfvande dån både himlahvalfvet och bergen. Slätten höljes af lågor, och inom ett ögonblick är allt insvept i rök.*

*Synen försvinner nu, och ogenomträngliga molnmassor sänka sig ned öfver scenen.*

VERDANDI *(bäfvande).*

Strålande Valhall
Störtat tillsamman.
Allting är slut.

*Under det molnen allt tätare hopa sig mot venster, börjar himlen till höger att ljusna, och ett svagt skimmer belyser Skuld, som hela tiden stått orörlig, spejande ut mot himlaranden.*

VERDANDI.

Hvad ser du, syster?
Skyms ej din syn?

SKULD *(står fortfarande orörlig).*

VERDANDI.

Valhall har fallit,
Hvad skall nu komma?
Verlden är öde,
Allting är ute.
I mörka landen
Lyser ej solen.
Ljuset har slocknat,
Allting är slut.

*Skuld höjer långsamt handen pekande ut i rymden, där en stjärna allt klarare börjar skimra. Urd och Verdandi blicka förvånade på sin syster, som belyst af strålarna tyckes föryngras. Hennes långa gyllne hår liknar i stjärnglansen en gloria, och hennes sköna men stränga drag mildras af ett förklaradt leende.*

*På långt afstånd höres en underbar sång:*

Ära vare Gud i höjden,
Frid på jorden,
Mänskorna en god vilja.

*Skuld faller på knä. Stjärnan gjuter öfver hennes hufvud en flod af strålar, som äfven svagt belyser de båda systrarna, hvilka häpna och förvånade tyckas vilja fråga Skuld om undret.*

# ANTHROPOS.

II.

Till

VÄNNEN

NILS SJÖHOLM

*Man sagt, att konsten är en vaken dröm,*
*och mången tror, den sanne konstnärn skall,*
*en annan Phaëton, med lösa tyglar*
*i fantasiens rike skena fram*
*i hejdlöst lopp, besinningslös och yr.*
*Om sedan spår ej finnes af förnuft,*
*om känslans renhet suddlats uti smuts,*
*om än det heliga i stoftet släpats*

*en tanklös hop ser däri intet fel.*
*Att lögn och sanning vexlats kommer väl*
*af konstnärskänslans allt för strida ström.*
*Hvem kan begära sanning af en dröm?*

*Men denna vilda yrsel är ej konst,*
*ty konstens helga dröm är verklighet,*
*en dröm om allt det sköna uti verlden,*
*en dröm, som börjar uti Edens oskuldstid*
*och varar till fullkomlighetens rike —*
*ty skönheten som sanningen är evig —.*
*Så är ej konstnärn lik en fattig man,*
*som stapplar fram med ryggen ständigt böjd*
*och blicken sänkt att söka tidens affall,*
*tillfälligheten trasor, att som lump*

*dem sälja åt en usel, lysten hop. —*
*Den sanne konstnärn skådar ögonblicket*
*i evighetens ljus; och så en dröm*
*blir tidens ytliga och tomma jägtan.*
*För honom verkligheten prägel har*
*den skönhet blott, som är och blir och var.*

*Sök idealet ej i tidens rännsten,*
*du lik Diogenes det aldrig finner;*
*men sök det ej i molnen heller,*
*en ny Bellerofon du ned skall störta.*
*Minns, att i hvarje konstverk jord och himmel*
*med helig kyss hvarandra famna;*
*och du, o konstnär, till det helga kall*
*har korats att dem viga samman.*

*Så gå med fasta steg på jorden,*
*men ej med krokig rygg som tiggarn;*
*ej trånsjuk skela, men med tro och hopp*
*frimodigt blicka mot din himmel opp.*

Vaxholm $^{15}/_{6}$ 1891.

# ANTHROPOS

DRAMATISK DIKT

AF

OSCAR BENSOW.

# I MEDELTIDEN.

Det gick en längtan genom menskans sinne
till något osedt, underbart, till Gud,
ej olik den, vi än hos jungfrun finne,
för första gången rodnande till brud.

TEGNÉR.

It was the cooling hour, just when the rounded
Red sun sinks down behind the azure hill,
Which then seems as if the whole earth it bounded,
Circling all nature, hush'd, and dim, and still,
Whit the far mountain-crescent half surrounded
On one side, and the deep sea calm and chill,
Upon the other, and the rosy sky,
Whit one star sparkling through it like an eye.

LORD BYRON.

O meraviglia! Amor che appena è nato,
Già grande vola, e già trionfa armato.

TASSO.

SOPHOS, scholastiker
PATHOS, mystiker } eremiter.
GOTTFRIED, riddare

FRONES, scholastiker.

AHISTHES, hans lärjunge.

APHRA, ung herdinna.

AFTHADES, alkemist.

PAULUS
ANSELMUS } eremiter.
REINMAR

WALTER, riddare.

ASTOLF, burgundisk riddare.

NUNTIEN.

PRÆSES i domstolen.

Prelater, munkar, eremiter, riddare, knektar, rättstjänare och landtfolk.

På och i närheten af Wartburg.

År 1187.

*En dal nedanför Wartburg.*

*Till venster Frones' eremithydda. Till höger ett stort, mossbetäckt träkors.*

*På en gräsbänk till venster sitter Sophos, en medelålders man med intelligenta men stränga drag, reslig och kraftfull gestalt, håret gråsprängdt och vid tinningarna nästan hvitt. Efter en stund kommer Gottfried in, stödd af Pathos. Den förre är mycket gammal och böjd, men öfver hela gestalten ligger ett uttryck af lugn och frid. Pathos är af ungefär samma ålder som Sophos. Han har vackra, milda och svärmiska drag.*

SOPHOS *(går emot dem.)*

Guds frid, I bröder! Söken I som jag
Den vise Frones?

PATHOS.

Ja; dock snarare
Hans fromme lärjunge, Ahisthes,
Hvars rykte — fast han blott är nitton år —
Spridts vida kring och snart nog hinner Roma.

GOTTFRIED.

Jag har sett honom födas och vill nu,
Då slutet nalkas, än en gång få se
Lik gamle Simeon . . .

*(Sophos hjälper Gottfried att sätta sig på gräsbänken.)*

SOPHOS.

Hvem är hans far?

GOTTFRIED.

Det var Andreas, riddaren af Schwanstein,
Min bäste vän. — Sin maka Sigrun
Han förde med sig från ett tåg mot norden. —
De älskade hvarandra ömt, men Herren
Hans lif till högre mål beslutat,
Som ej af jordiskt band fick hindras.
Då sonen föddes, modern gaf
Sitt lif åt barnet. Trenne hela dar
Han grät vid hennes bår, men uti sorgen
Förnam han Herrens röst: Statt upp och gack
Till helga grafven, där du frid skall få.
Han lemnade sitt barn i Frones vård,
Att fostras upp till Herrens helga tjänst.

SOPHOS.

Och själf?

GOTTFRIED.

Han dog vid Christi graf — i bön för barnet.

PATHOS.

En bön, som öfver all förväntan uppfylts,
Ty uti fromhet mäter sig med honom
Ej någon broder, om ej Paulus,
Hvars boning helge fadern uti Roma
Förklarat lika okränkbar och helig
Som kyrkan.

SOPHOS.

From han är måhända,
Men olärd. Just från honom kom jag hit,
Att af den vise Frones få en lösning
Af det problem jag länge grubblat på.

PATHOS.

Och hvilket?

SOPHOS.

Om änglar ännu liksom fordom kunna falla.

PATHOS.

Min broder, grubbla ej på sådant,
Det är af ondo.

SOPHOS *(häftigt)*.

Att söka sanning.

PATHOS.

Där ej den gagnar.

SOPHOS.

Du är då Bernhardist, en lärdomsfiende.

PATHOS.

Vi måste lära mänskorna blott *ett*,
Att känna Gud, hvars vishet ej är verldens.

SOPHOS *(allt häftigare)*.

Hur kan du lära, hvad du själf ej vet.
Den Gud, du känner, är ett väsen,
Som intet väsen är, en fantasibild
Skapad hop af drömmar.

PATHOS.

Han är den Ende.

SOPHOS.

Nej han är intet.
Har Gud för den skull gifvit oss förstånd,
Att vi må söka det förinta
Med galna späkningar och fastor,
Och böner utaf ord och *utan* tanke.

Så lärde ej vår kyrkas stora fäder;
Men mänskor, hvilka icke orkat tänka
Ha funnit denna genväg upp — men den
Till vanvett bär, och ej till Gud.

PATHOS.

Han fordrar ej af oss att veta,
Hvad ej ens änglarna i himlen fatta.
Han vill blott *tro*.

SOPHOS.

Men själfva veten I ej, *hvad* I tron.

GOTTFRIED *(varmt)*.

Vi tro på Gud, vi tro på Honom,
Som har oss återlöst, vi tro på Anden,
Den Helige, hvars namn är Kärlek.

SOPHOS.

På honom, dårars vise föresyn,
Som intet kräfver, allt förlåter. —
Hvad är då Christi helga lära,
Om hvarje ynkrygg skall förvränga den
Och tolka den, som han den mäktar fatta;
Och sist, då utaf alla galenskaper,
Som aldrig anat, hvad logik vill säga,
En härfva uppstår, oredbar för alla,
Förklarar man förnuftet vara Satans gåfva.
Med tro — på *hvad* betyder föga —
Med fromma suckar, gnäll och känslopjunk
I tjänen Honom, helighetens Gud,
Som uppenbarat sig i eld, och kräfver
Ej kärlek blott, men äfven *kärleksverk*.

PATHOS.

För mycket forskning föder högmod,
Som qväfver kärleken uti vårt hjärta.

SOPHOS.

Och pjunket qväfver ditt förnuft.
Hvad gör en galning se'n med din sorts *kärlek.*

GOTTFRIED *(mildt).*

Vi äro allt för onda till att fatta
*Allt* det, som ligger uti ordet: kärlek.

*(Tre eremiter komma hastigt in.)*

1:STA EREMITEN.

Han I hört, hvilket fasansfullt budskap?

SOPHOS.

Hvad är det?

2:DRA EREMITEN.

Att Christi graf fallit åter i turkarnas våld.

GOTTFRIED.

O Gud, så fick jag ej gå hän i frid!

3:DJE EREMITEN.

Re'n kejsarn färdat ut ett uppbåd,
Att vi må samlas under korsets fanor. —
Att rådslå flera bröder samlats
Hos broder Reinmar.

GOTTFRIED *(till Pathos).*

För mig dit, min son.

*(Alla gå.)*

*(Efter en stund komma Frones och Ahisthes in. Frones är en 60-års man med ännu kraftigt utseende; Ahisthes en yngling med spänstig gestalt och ljust, lockigt hår, som räcker honom till axlarna. Öfver hans drag ligger en sällsam blandning af vekhet och kraft. — Frones sätter sig på gräsbänken, under det Ahisthes blir stående. Det mörknar allt mer.)*

AHISTHES *(bönfallande).*

O fader, låt mig draga bort till strid.

FRONES.

Du är för ung, har mycket än att lära.
I denna storm- och oro-fylda tid
Mot verldens syndfullhet och faror,
Mot Satans och mot köttets snaror
Att strida segrande för kyrkans ära
Du är för litet rustad än.

AHISTHES.

Jag har min fasta tro på Gud. Med *den*
Jag skyddad är på själfva dödens bana.
Jag har min ungdomskraft och Herrens svärd.
Med det jag under korsets vigda fana
Besegra skall en trotsig hednaverld.
O låt mig draga ut till kamp och strid
För Herrens sak och för Hans kyrka.

FRONES.

Måhända efter än en pröfningstid. —
För mycket litar du på egen styrka,
Och då vi lättast falla. Drifver ej —
Jag fruktar det — ock verldslig längtan dig,
Ej endast Herrens sak.

AHISTHES.

O fader, nej.
Men fast jag tror, att Gud har korat mig
Att strida för Hans kyrka.

FRONES.

Ständigt minns
Därvid, att blott af rena händer
För Herrens helga sak en seger vinns;
Och honom det till evig ofärd länder,
Som sudlar Herrens svärd med oren hand.

Om du vill föra Herrens helga svärd,
Du måste hata eget kött och verldens flärd
Och vara fri från hvarje jordiskt band. —
I går jag såg dig tala med en ung herdinna.

AHISTHES.

Med Aphra blott.

FRONES *(strängt)*.

Du måste fly hvar jordisk qvinna,
Ty hon har bragt vår förste far på fall,
Och endast späkningar och trägen bön
Och tanken på vårt höga, helga kall
Kan skydda oss för denna fara.

AHISTHES.

För mannen qvinnan skapats ju af Gud.

FRONES.

Men Satan fångat henne i sin snara,
Och sedan dess hon fångar oss i den. —
*(En stunds tystnad).*
Min son, jag går till broder Reinmar nu.
Var from och vis, och tänk på Herrens bud.
*(Går några steg.)*
En qvinna ofta bragt till synd *de* män,
Som varit äldre, starkare än du.

*Under det följande börjar månen allt klarare belysa scenen. Ahisthes faller på knä framför korset och ligger länge försänkt i bön.*

APHRA *(på afstånd sjungande)*.

Hvad är vemod uti oskuldsåren?
Glädje glittrande i tåren.
Solljus himmel gråter dagg;
Faller så däraf en droppe
På en rosenknopp förutan tagg,
Himlens änglar le däroppe.

*Ahisthes, som ifrigt lyssnat till den sig allt mer närmande sången, vänder sig här om och får se Aphra, som kommer in från venster.*

AHISTHES *(springer emot henne och fattar hennes händer).*

Du, Aphra!

APHRA.

Vi inte sett hvarandra än i dag,
Och då det känns så tomt att gå till hvila.

AHISTHES *(vekt).*

Det kännes tomt också för mig,
Och drömmarna på natten mörka bli.
*(Drar henne ned på bänken bredvid sig.)*

APHRA *(efter en stund).*

Du drömmer alltså också ofta?

AHISTHES.

Ja nästan mera än jag skulle vilja.
Så ofta, att jag knappast mer kan skilja,
Om drömmens eller stoftets verld jag lefver i. —
Jag tror, att allt omkring oss drömmer äfven.
Af alla blommorna, som kring oss dofta,
En hvar på morgon kanske, våt och däfven
Af daggens droppar, väcks af solen opp
Ur ljufva drömmar inom sluten knopp.
— På vintern likaså, då allt tycks dö,
Tror du ej då, att hela vida jorden,
Inunder mjuka täcket utaf snö,
Blott drömmer drömmar underbara,
Tills solen, såsom nyfödd vorden,
Med strålar värmande och klara
Om våren henne väcker med sin kyss.

APHRA *(efter en lång tystnad).*

Men säg, Ahisthes, om hvad drömmer *du?*

AHISTHES.

Om hvad? Liksom uti en ändlös ring
Jag ser i drömmen tusen skilda ting
Hvarandra följa uti bruten rad.
Martyrer ser jag le bland bålets bränder,
Och korsets hjältar ser jag modigt strida
Med segersvärd i sina vigda händer.
Och öfver segrare och dem, som lida,
Jag himlen öppen ser, där helgon trona,
Och deras lön jag skådar, lifvets krona,
Med hvilken änglaskaror sväfva ner,
Af helig stråleglans begjutna,
Med palmer, uti paradiset brutna,
I sina händer . . . Då emot mig ler,
Mer skön än dödlig fantasi kan ana,
Guds moder själf i heligt majestät:
För dig, min son, jag korat samma bana.
Den lön, som väntar dig, förut du vet.

APHRA.

Och sedan?

AHISTHES.

Se'n, Aphra, kan du mig förklara det?
Vid dessa ord hon jämt förändrar sig,
Och hennes drag allt mera likna dig.
I natt än skönare dock drömmen var,
Ty då hon sakta, sakta kysste mig . . .
— Och vaken än på mina läppar dröjde qvar,
Så retande och skön och underbar,
En känsla af din mjuka, ljufva kyss.

*(En stunds tystnad.)*

APHRA *(blickande upp).*

I natt hvar stjärna strålar mera ljus.

AHISTHES *(sakta).*

De äro ängladrömmar i Guds faders hus.

*(Tystnad.)*

APHRA.

Ahisthes, hör, i skogen, hör du? Lyss!
En trånande musik så vek och öm.

AHISTHES.

En näktergal berättar där . . .

APHRA *(mycket sakta).*

Sin kärleksdröm.

AHISTHES.

Sin kärleksdröm. Hvad vet väl du därom?

APHRA.

Blott föga, men det tyckes mig, som om
Naturens dröm, som du berättat mig,
En dröm om idel kärlek vore bara,
Som hvarje blomsterväsen på vår stig
I kärlek till ett annat väsen böjde sig,
Som vore allt blott hälften af sitt eget vara.
Kan du, Ahisthes, det förklara?

AHISTHES *(i öfversvallande känsla).*

Ja, Aphra, ty jag älskar dig.
Och gåtan, drömmens dolda mening,
Den är: två väsendens förening
Till ett . . . *(Sluter henne i sina armar.)*

APHRA *(oroligt).*

Ahisthes! Någon kommer. — Lyss!

AHISTHES.

Nej, Aphra, nej.

*(Trycker henne ännu närmare sig. Deras läppar mötas.)*

Madonnans kyss.

FRONES *(kommer hastigt in).*

Vid Gud, hvad ser jag!

*(Aphra rycker sig förskräckt ur Ahisthes armar och störtar bort. Ahisthes förblir liksom bedöfvad i samma ställning.)*

*(Lång tystnad.)*

FRONES *(med vrede och fasa).*

Olycklige, och *du*
Har velat föra Herrens svärd, som sagt,
Att Honom skola se allena
De, hvilkas hjärtan äro rena.

AHISTHES *(sakta).*

Mitt hufvud svindlar. Jag fattar ej mitt fel.

FRONES.

Så insnärjd är du uti Satans makt.

AHISTHES *(undergifvet och dof).*

O fader, tala du och råd.

FRONES.

Gå bort i ensamheten. Späk dig, bed om nåd,
Så skall Guds Ande dig från synden rena.

AHISTHES *(reser sig).*

Ja jag vill bedja, att min arma själ
Må blifva värd att Honom tjäna.

FRONES.

Så gå i frid. Jag beder för ditt väl.

*(Ahisthes stapplar bort.)*

*Utanför Ahisthes klippcell på östra sidan af Hörselberget. Solen är nära att gå ned. Ahisthes ligger blek utsträckt på en madrass utanför cellen. Anselmus, en gammal grånad eremit, sitter vid hans sida.*

AHISTHES *(klagande).*

Mitt hufvud brinner. Vatten . . . vatten!

ANSELMUS *(räcker honom ett vattenkrus).*

Är det ej bättre? Du späker
Dig allt för mycket. Värker pannan än?

AHISTHES.

Nej det är bättre nu mot natten. —
För mycket späkning . . . nej min fromme vän,
Det syndalustans sjukdom läker.

ANSELMUS.

Ja ondskans makt är stor. Vårt arma land
Nu skälfver under vredens tunga hand,
Då ända hit till denna stilla trakt
En son af Satan smugit sig med list.

AHISTHES *(hastigt).*

Hvem då?

ANSELMUS.

Hans namn jag ej har hört. En alkemist
Det är, som gifvit sig i Satans makt
För att få lära göra guld. Med det
Han sedan insnärjt mången i sitt nät.

Och kan han blott åt Satan tretton fånga,
Det sägs, att han är fri från sitt förbund. —
Jag fruktar, att han här bedårat många.

AHISTHES.

Men ingen utaf bröderna likväl?

ANSELMUS *(korsande sig)*.

Nej Gud bevare hvarje broders själ!
Dock mången yngling redan fallit har,
Och senast om en riddersman ifrån Burgund
Det hviskas.

AHISTHES *(föraktfullt)*.

För detta usla guld.

ANSELMUS.

Nej. I en vacker ung herdinna,
Det sägs, han kär till vanvett var,
Men icke kunnat henne vinna.

AHISTHES *(häftigt)*.

Herdinnans namn?!

ANSELMUS.

Hon hette Aphra, om jag rätt kan minnas.

AHISTHES *(vildt)*.

*Hon* genom Satans makt skall vinnas!
O Gud, är *det* då Din rättfärdighet?!

ANSELMUS *(förskräckt)*.

Hvad är det broder?

AHISTHES *(matt)*.

Pannan bränner het. —

*(Klockringning på afstånd.)*

Hur klockans toner ljuda dofva.
Tack för i dag. Gå nu och hvila dig. —
Jag vill försöka sofva.

ANSELMUS.

Nåväl, god natt!

AHISTHES.

God natt!

ANSELMUS.

Du önskar intet mer?

AHISTHES.

Jo, bed en bön för mig.

*(Anselmus går.)*

*Ahisthes kastar sig länge oroligt af och an på sitt läger utan att kunna somna. Under tiden kommer Afthades sakta insmygande. Han är klädd i en svart munkkåpa. Ahisthes, hvars drag allt mer uttrycka fasa och ångest, reser sig slutligen till hälften upp, famlande omkring sig, som sökte han något. Afthades räcker honom vattenkruset, hvaraf han begärligt dricker och sedan åter matt sjunker ner.*

AHISTHES *(hviskande).*

Tack Anselmus.

AFTHADES.

Det är ej han.

AHISTHES *(stirrar förskräckt på honom).*

Hvem där? Hvem är du? Hur kom du hit?

AFTHADES.

Så lugna dig. En eremit
Jag är, som velat hjälpa blott
Att räcka dig ditt krus med vatten.
I skogen har jag vilse gått
Och öfverraskats utaf natten.

AHISTHES.

Så hvila dig då öfver natten här.
Jag föga har att bjuda, men min hydda,
Fast tarflig, kan mot regn och blåst dig skydda.

AFTHADES.

Jag fruktar vara till besvär. —
— Dock kanske kan jag gagna dig;
I läkekonst förfaren är
Jag djupt. *Du* tycks mig sjuk och svag.

AHISTHES.

För sjukdomen, som plågar mig
Och fräter på mitt hjärta natt och dag,
Du intet medel har. Mot syndens makt,
Som mig i köttslig lustas bojor lagt,
Ej jordisk läkdom finns.

AFTHADES.

Hvem vet.
Jag känner mången hemlighet,
Om hvilken *ingen* aning haft.
Jag djupt har forskat ut naturen,
Studerat den med träget nit. —
(*Drar fram en kristallflaska.*)
Tag nu en klunk af denna saft.
(*Ahisthes betraktar den förvånad, dricker därpå ur flaskan i ett enda drag.*)

AHISTHES (*för handen till pannan*).

Jag känner mig som utaf vingar buren,
Som hållen uppe af en sällsam kraft.
Hvad drack jag?

AFTHADES.

Blott en droppe *självtillit*. —
Vill du, att nu jag visar dig
Din sjukdoms djupt begrafna rot?

AHISTHES.

Ja gör det . . . kanske då jag finner bot.

AFTHADES.

Så hör. — På endast törnig stig
Du tror dig kunna himlen nå.
Du fastat, bedt och späkt din hud.

AHISTHES.

Ja *så* jag köttets lusta döda må
För att uppfylla Herrens stränga bud.

AFTHADES.

Och glömmer så, att *samma* Gud
Likväl ditt kött har skapt också. —
Tro mig, din varelse består
Af kropp och icke blott af själ.
Du andens kraf i flera år
Har uppfylt omsorgsfullt och väl.
Nu är det tid att därmed sluta,
Nu fordrar köttet ock sin del.
Dess kraf din sjukdoms orsak är.

AHISTHES.

Och läkemedlet?

AFTHADES.

Heter: *njuta.*

(*Månen bryter fram mellan molnen.*)

Nu stormen saktat sig, och där
Nu skiner månen. I dess sken
Min väg jag skall med lätthet finna

(*Tar fram en liten sten.*)

Till afskedsgåfva tag den här,
Den vises länge sökta sten.
Med den uppfyllelse skall vinna
Ditt hjärtas doldaste begär. —
Tack för din gästfrihet. Farväl!

(*Hemlighetsfullt.*)

Tryck den mot hvart öga två gånger
Och ropa högt ordet: *Satirak.*

(*Går, men vänder sig åter om.*)

Du har en *kropp* och ej blott själ. (*Går.*)

*Ahisthes ligger en stund alldeles orörlig stirrande upp mot himlen. Därefter börjar han såsom under häftig själskamp att kasta sig af och an på sitt läger, tills han hastigt springer upp. Med glödande blickar betraktar han stenen, som han håller i högra handen och för den slutligen liksom i yrsel tvänne gånger emot hvarje öga.*

AHISTHES.

Satirak! Satirak! Satirak!

*Vid det sista af dessa utrop öppnar sig berget, och i dess inre visar sig Venus Voluptas, en yppig, skön qvinnogestalt liggande på ett läger af rosor och sträckande sina armar emot Ahisthes. En förförisk musik beledsagar under tiden följande sång:*

Kom! Kom!
Kom in i Voluptas glänsande sal,
Och fäst kring ditt hufvud af vallmo en krans.
Här skall du glömmande
Jordlifvets sorg och tärande qval,
Ständigt som drömmande
Lefva i njutning bestrålad af glans.
Alla stridande,
Alla lidande
Lindring hon bragt,
Den allt omslutande,
Balsam gjutande,
Aldrig slutande
Kärlekens makt.

Att njuta af fröjder saknande tal,
Att plocka den doftande kärlekens ros.
Kom, och i blödande
Såren skall balsam gjuta sig sval.
Kyssarna glödande
Jaga den bittraste smärta sin kos.

*Darrande af lidelse har Ahisthes allt mer närmat sig ingången till berget och gör nu en rörelse för att störta in, då Aphras sång höres på afstånd.*

Hvad är vemod uti oskuldsåren?
Glädje glittrande i tåren.
Solljus himmel gråter dagg;
Faller så däraf en droppe
På en rosenknopp förutan tagg,
Himlens änglar le däroppe.

AHISTHES (*har vid de första tonerna stannat som fasttrollad. Det lidelsefullt vilda uttrycket i hans drag utplånas alltmer och med en blandning af fasa och glädje utbrister han.*)

Aphras röst!
Jesus Christus, hjälp mig!

(*Faller afsvimmad till marken.*)

(*Under förfärligt dån sluter sig berget.*)

*Inne hos Frones.*

*Utgången är tillsluten af ett förhänge. På en madrass ligger Ahisthes sofvande med ett lidande uttryck öfver de aftärda dragen. Vid hans fötter sitta Anselmus och Reinmar, under det att Frones oroligt går af och an.*

FRONES.

Hur dags?

ANSELMUS.

Åh tidigt re'n i morgse jag gått dit
Med mat, då utom celln jag honom fann
På sanden utsträckt, ansigtsfärg så hvit
Som snö. Vid pannan håret klibbat fast
Af kallsvett. Likt ett eldkol blicken brann,
Fast liksom utan lif. I största hast
Jag tänkte söka upp en broder — då
Med ett skri han vaknar i detsamma,
Ett skri så gällt och fasansfullt, att jag
Förlamad knappt förmådde stamma
En fråga, hvad som händt. — Som uppväckt
Ur gräslig dröm han stirrade, och sade matt:
»Jag måste bort. Jag måste hem igen.
Jag lidit gräsligt denna natt. —
Försök att stödja mig, vi måste gå.»
Så godt jag kunde, jag försökte, men
Vid första stegen re'n hans styrka svek.

Jag skyndade till Reinmar. Se'n du vet,
Vi förde honom hit till dig.

FRONES *(varmt)*.

För det
Er himlen löne! — Fasta, ständig bön
Och späkning skulden till hans svaghet bär,
Dock skall hans fromhet snart få härlig lön,
Ty bröderna i största hemlighet
Re'n korat honom att vår vigda här
Af korsets kämpar föra an. — Man tror,
Att i hans renhet större styrka bor
Än i den kraft, som endast kroppslig är.

*(Trumpetfanfarer höras utifrån.)*

ANSELMUS.

Hvad är det?

FRONES *(förargad)*.

Påfvens nuntie, som nu igen
Skall hålla domstol, kan jag tro. — Se'n den
Kom hit, den ena hexprocessen följer tätt den andra.

REINMAR.

De skyldiga vi därför ensamt böra klandra.

FRONES.

Ja junker Astolf främst, angifvarn.

REINMAR.

Men riddarn högt i nuntiens ynnest står.

FRONES *(ursinnig)*.

Den mannen Satan själf oss skickat har
Att straffa oss, och jag i borgen går
För er, att nog hans rätta art till slut,
Trots allt hans hyckleri blir uppenbar.

Han om Ahisthes öfverallt spridt ut
De nesligaste lögner. *Jag* blott vet
Till detta allt hans innerst dolda grund.

ANSELMUS.

Måhända äfven jag.

FRONES.

Tyvärr jag saknar
Beviset på hans usla skändlighet
Och äfven på det djäfvulska förbund,
Han slutit med Afthades.

*(Ahisthes rör sig.)*

REINMAR.

Tyst, han vaknar.

AHISTHES *(afbrutet)*.

Satirak ... Aphra ... Hvar är jag?

FRONES *(fattar hans hand)*.

Här hemma hos dig själf, min käre son.
Är du nu bättre?

AHISTHES.

Ja ... Mitt hufvud värker.

FRONES *(räcker honom en bägare)*.

Drick denna helsodryck. *(Ahisthes dricker).*
*(Tystnad.)*

AHISTHES.

Hur kom jag hit igen ... och hvarifrån?

ANSELMUS *(pekande på Reinmar.)*

*Vi* båda fört dig hit.

FRONES.

Du feber haft.

För mycket späkningar och bön och fasta
Förtärt din redan förut svaga kraft.
Men fatta mod, din pröfningstid är slut.
Och nu, min son, du måste endast hasta
Att blifva frisk. Din önskan uppfyld är
I högre mått, än du kan ana.
Af våra bröder har du korats ut
Ej blott att strida under korsets fana,
Men till att föra an vår vigda här.

AHISTHES *(med fasa)*.

Skall jag?! Det är omöjligt ... kan ej ske!

FRONES *(förvånad)*.

Och hvarför?

AHISTHES *(bedjande)*.

O låt bli att fråga,
Ty något svar jag kan dig aldrig ge.

FRONES.

Man på din renhet, ej din ungdom sett.

AHISTHES.

Min renhet, *renhet!* Afgrundsplåga!

FRONES *(bekymrad)*.

Min stackars son, du yrar ju ännu.
Tro mig, att ingen är mer värd än du.
Det svaret själfve Paulus dem gett. *(Buller.)*
Hvad är det där för sorl.

REINMAR *(drar från förhänget)*.

Det är en skara
Af bröder.

FRONES.

Bröder?

REINMAR.

Säkert ämna de sig hit.

FRONES.

Hvad kunna alla dessa vilja mig?
Du tar väl miste. Det är nuntien bara.

REINMAR.

Det tror jag ej. — Se där en fana, hvit
Med kors af guld, i solen blänker.

FRONES *(hastigt till Ahisthes)*.

Vårt heliga standar! Det gäller dig.

AHISTHES *(ryggande tillbaka)*.

Hvad vill man mig! Jag febersjuk ju är.

FRONES.

Du snart skall blifva frisk. Jag tänker,
Man redan har fått veta, du är här.

ROP *(utifrån)*.

Hell Ahisthes!

FRONES *(gladt)*.

Hör du orden,
Som förkunna, att din ära
Snart skall ljuda öfver jorden.

AHISTHES *(i ångest)*.

Gud, o hjälp mig bördan bära!

STARKA ROP.

Hell Ahisthes! — Gud och Christi graf!

AHISTHES.

Förbarmande! För Christi skull, o haf
Förbarmande med mig.

*Munkar, eremiter, riddare, knektar och landtfolk strömma in. Sist komma riddar Astolf och Afthades.*

*Walter, som bär den korsprydda fanan, går fram till Ahisthes, hvilken förskräckt viker undan ända till väggen.*

WALTER *(vördnadsfullt).*

Se'n brödraskapet dig utkorat har
Till höfding, påfvens nuntius mig sänder
För att vårt vigda, heliga standar
Jag öfverlemna må i dina händer.

AHISTHES *(med fasa skjutande det från sig).*

*Aldrig* . . . jag det tar.

*(Sorl af förvåning.)*

WALTER.

Din stora ödmjukhet dig länder
Till ära, men du här dock ej kan tveka,
Då dig af himlen nåden är beskärd
Att Christi graf befria.

AHISTHES *(med kraft).*

Jag *måste* neka.
*Min* hand får icke föra Herrens svärd.
*Den* är ovärdig.

*(Allt lifligare rörelse.)*

WALTER.

Dock finns ibland oss ingen *mera* värd.

FRONES.

Min son, du väl betänka skall
*Hvad* denna striden gäller,
Och att det kraf man på dig ställer
Är icke mänskors utan Herrens kall.

ANSELMUS.

Din fromhet mer i kampen väger
Än tusen andras kraft. — Tro mig, att seger
Beskäres blott den *rene* ofvanifrån.

AHISTHES.

Ja *så* det är, och där du skälet eger,
Hvarför en *oren* ej för kyrkan strida bör.

*(Mummel.)*

FRONES *(förskräckt)*.

Ahisthes, du är sjuk ännu min son.
*(Till Walter.)*
Ditt uppdrag har du fyllt. Jag svarar för,
Att allt går bra. *(Till mängden.)* Och nu farväl.
Jag ber er, vänner . . . gån.

AHISTHES *(i förtviflan)*.

Nej stanna här och hör.
Jag är ovärdig, säger jag. Min själ . . .
*(Vildt.)* . . . Min själ . . . för evigt är åt Satan såld.
För att i Venusberget gästa få
Jag gifvit mig uti den ledes våld.
. . . Nu han I hört . . . I kunnen gå.

*(Förfärlig uppståndelse.)*

FRONES.

Han varit sjuk. Han yrar.

*(Alla tränga sig hotande kring Ahisthes, då Aphra störtar fram.)*

APHRA.

Han är oskyldig! Med mitt lif jag hans försvarar.

ASTOLF *(skriker högt)*.

Se *där* är hexan. Af *henne* han förtrollats.

*Under förfärligt larm och rop:* död åt hexan, *trängas alla för att gripa Aphra. Ahisthes söker försvara henne, men slås till marken af Astolf. Aphra släpas qvidande bort.*

*På Wartburg.*

*En stor sal, inredd för domstol. På höger sida ett galleri.*

*Under lifligt samtal komma Astolf och Afthades in.*

ASTOLF.

Jag nu har gjort, som du mig rådt,
Men ser dock ingen plan däri.

AFTHADES.

Var lugn och lita på min makt.

ASTOLF.

Jag fruktar dock, för långt vi gått.
*(Häftigt.)* Ve dig, om du har mig bedragit.

AFTHADES.

Allt går, som jag förut er sagt.
Hon dömas skall för hexeri. —
Jag mina mått och steg har tagit. —
Då man i bojor henne lagt,
Då har er sällhets timme slagit.
Hon skall af mig befriad bli,
Och se'n är hela saken er,
Och jag är från mitt löfte fri.
Med henne bort ni er beger,
Och njuter gladt ert paradis
På andra sidan Rhen.

ASTOLF.

Befria, men på hvilket vis.

AFTHADES.

Ni glömmer bort den vises sten.
Den skall er medel ge. —
Ahisthes röst jag hör.
Så låt oss gå. Man bör
Oss ej tillsammans se.

*(Gå genom galleriet.)*

*Ahisthes, Frones och Anselmus komma in. Anselmus stöder Ahisthes, som, så snart de kommit in, utmattad sjunker ned på en bänk. Under det följande börjar åskan höras. Då och då häftiga blixtar.*

FRONES.

Det här ej slutas väl. Du darrar ju
Af trötthet re'n. Ditt öga lågar
Af febern, som ej lemnat dig ännu,
Vi måste hem. Du här tar lifvet af dig.

AHISTHES.

Nu mer jag intet efter lifvet frågar.
Vi här trots allt nu måste stanna.
Glöm ej det löfte, som i går du gaf mig.

FRONES.

Men du är sjuk. — Din panna
Af feberglöden ännu brinner.
Det blir din död.

AHISTHES *(trött).*

Så mycket förr jag målet hinner.

FRONES.

Du talar som en lefnadstrött, fast ung . . .

AHISTHES.

Jag ung? Nej gammal, mycket gammal är jag. —

Min hjärna är af tankar tung,
Och på en här af tvifvel bär jag.

FRONES.

Tro mig, det är blott feberfantasier,
Af hvilka du i dag är trött och matt,
Till hälften kanske i dem än försänkt.
Förvisa därför alla grubblerier.

*(Häftigt åskslag.)*

AHISTHES.

Det går ej. Under denna hemska natt
På *ett* jag grubblat, tänkt och åter tänkt.

FRONES.

På hvad?

AHISTHES.

Om kärlek strider mot Guds bud,
Om det är synd att älska, och om Gud
Fördömmer allt, det I fördömmen.

FRONES.

Jag nu ej fattar, hur du menar.

AHISTHES.

Jag tror, att I det högsta budet glömmen.
Jag tror, att rätt man Herren tjänar,
Fast man med kärleken till Gud förenar
En jordisk; tror, att I han stiftat lagar,
Som eder själfva, icke Gud, behagar.

*(Skarp blixt.)*

FRONES.

Min son, dig Satan söker vinna
Med tillhjälp af en jordisk qvinna.

ANSELMUS.

Ditt tillstånd, broder, jag beklagar,
Och flitigt jag till himlen bedja vill
För dig, att Herren Gud dig styrka ger,
Och dig ifrån anfäktelsen gör fri.

AHISTHES *(häftigt)*.

I sägen mycket höra Satan till,
Som himlen lagt i mänskans hjärta ner.

FRONES *(förskräckt)*.

Min son, det där är nästan kätteri.

AHISTHES *(matt)*.

Jag vet; men sanning ligger dock däri.

*(Trumpetfanfarer.)*

ANSELMUS.

Man samlas redan.

*(Ahisthes bleknar och är nära att falla till marken. Frones och Anselmus stödja honom. Åskvädret tilltar alltmer.)*

*En mängd munkar, krigsknektar och landtfolk fylla salen. Därefter inkomma domstolens medlemmar. Först rättstjänare och munkar, därefter några högre prelater, domstolens præses och den påfliga nuntien följda af en mängd riddare och munkar, hvilka ställa sig ytterst på båda sidorna och bakom prelaternas stolar. Sist Astolf och Afthades, som taga plats bakom nuntien. Astolf är klädd i en lysande riddardrägt, Afthades i en eremitkåpa. Fanfarer.*

NUNTIEN.

Man börje!

*(Præses reser sig, och alla göra korstecknet.)*

PRÆSES *(högtidligt)*.

Domine coeleste, te precamur, ut hodie ad laudem et gloriam sanctæ Trinitatis, ad incrementum et exaltationem fidei et religionis Christianæ, ad exstirpationem hæresum et ad depressionem et exstinctionem hostium Christiani nominis judicemus. In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis, Patris, et Filii et Spiritus sancti. Amen.

ALLA.

Amen.

*(På en vink af Præses införes Aphra.)*

PRÆSES.

På riddar Astolfs ord, som flera vittnen styrkt,
Du är anklagad för förbund med Satan.
Bekänner du din skuld?

APHRA *(gör ett nekande tecken)*.

PRÆSES.

Du ock beskylls att hafva sökt förföra
Till samma synd Ahisthes, fastän Gud
Uti sin nåd förhindrat det. — Bekänner du?

APHRA *(gör åter ett nekande tecken)*.

PRÆSES.

Har du aldrig utan vittnen
Med honom talat?

APHRA.

Jo.

EN PRELAT.

Hon har bekänt.

*(Blixt.)*

PRÆSES.

För Gud och oss du då bekänner,
Att du till synd Ahisthes lockat.

APHRA.

Jag visste ej, att det var synd.

*(Ett hotande mummel.)*

PRÆSES.

Fast ung, du re'n är djupt fördärfvad
Och blott igenom full bekännelse
Din själ kan räddas. Så bekänn nu högt,
Att du förbund med Satan slutit
För att hans själ fördärfva.

APHRA.

Det är ej sannt. Ovetande jag bröt.

*(Præses rådför sig en stund med nuntien och de andra prelaterna.)*

PRÆSES.

Vi måste söka genom kroppslig plåga
Ditt hårda sinne tämja, om du ej bekänner.

*Aphra svarar ej. Præses ger ett tecken åt några rättstjänare, som gå fram för att föra bort henne, då de stötas tillbaka af Ahisthes.*

AHISTHES.

Rör henne ej!
Hon är oskyldig. Jag vid Gud det svär.
Ej Satan oss förenat, kärlek blott.
*(Pekande på Astolf.)*
En falsk anklagare är denne,
Som himlen straffe! *Om* ett brott det är
Att älska, brottet *jag*, ej hon begått;
Om båda, döm ock mig med henne. *(Blixtar.)*

PRÆSES.

Min son, af Satan är du svårt besatt
Och vet ej, hvad du säger. *(Till tjänarna.)* Gör er pligt!

AHISTHES.

Tillbaka! Hören I då icke, att
Anklagelsen blott är en djefvulsk dikt.

NUNTIEN.

Min son, hvad kyrkans råd beslutit
Är rätt. Oss himlen det ingifvit.

AHISTHES.

Du ljuger. Skändligt I förbrutit
Er emot himlens lag och skrifvit
Er egen lag i stället. *(Åska.)*

NUNTIEN.

Re'n att rasa
I honom Satan börjat. Ut dem fören!

AHISTHES *(slungar undan rättstjänarna).*

Nej icke ännu! Först mig hören.
Er Herrens dom en dag skall slå med fasa,
Ty I vanhelgat han Hans kyrka,
Förkunnat, att man där en gud skall dyrka,
Som vill af blod och tårar frossa.
För himlens dom jag stämmer er, och *om*
Det fins en Gud, Hans ljungeld skall er krossa.

*(Astolf följd af några riddare störta ned på Ahisthes, som rycker till sig ett svärd och hårdnackadt försvarar sig. Svårt sårad är han dock nära att fängslas, då Aphra, under tumultet träffad af ett hugg, uppger ett skri. Med förtvifians kraft sliter sig Ahisthes lös och lyckas äfven befria Aphra. Astolf och hans knektar störta ånyo emot honom med dragna svärd, då i detsamma åskan med en förfärlig skräll slår ner i rummet.)*

AHISTHES.

O Gud, Din ljungeld kom.

*(Under det alla stå slagna af fasa, störtar Ahistes med Aphra i sina armar ut.)*

*Hos Paulus.*

*Ett ganska stort, ytterst enkelt inredt rum. I fonden en dörr. Till höger ett bord, på hvilket ligger en stor, uppslagen pergamentsfoliant. Till venster ett crucifix af trä med en bönpall nedanför. Några trästolar och en madrass med ett täcke af björnhud.*

*Vid bordet sitter Paulus, en gammal, hvithårig, vördnadsbjudande gubbe med långt hvitt skägg. På en stol ett stycke därifrån Frones.*

FRONES.

Så gick det till, och nu i tvänne dagar
Man vet ej, hvar han är. Man fåfängt söker.
Hvad säger du, min far?

PAULUS.

Att jag djupt beklagar
Det hela.

FRONES.

Jag fruktar för hans lif dessvärre.

PAULUS.

För det du ej bör rädas. Minns blott, att vår Herre
Däröfver vakar själf, att ej ett hår man kröker
På någons hufvud emot Herrens vilja
Och han oskyldig är.

FRONES.

Men helga domstoln dömt.
Det måste vara sannt.

PAULUS.

Den helga domstoln glömt,
Att sina egna bud från Herrens skilja.
Tro mig, att länge jag med sorg och bäfvan sett,
Hur detta missbruk likt en tistel ut sig bredt
I kyrkan, sargande vårt folk med djupa sår.

FRONES.

Men hvems är skulden.

PAULUS.

*Skulden.* — Det hos oss nu går
Som förr hos judarna. Man Bibeln mer ej läser,
Dess bud man glömmer, stiftar egna lagar;
Och efter dem man bröder dömer och anklagar.
Af egen vishet man i andligt högmod gäser,
Mins ej, hur Christus satt vid publikanens bord.
Med fariséens bön man ödmjukhetens bud
Helst glömmer bort, och klädd i praktfull skrud
Af egen fromhet, prålande verkhelighet
Man *falskt* uttyder Skriftens höga, enkla ord,
Där klart det står, att *Abraham trodde Gud, och det Vardt honom räknadt till rättfärdighet.*
Men nu . . . *(Det klappar på dörren.)* Hvem där?

AHISTHES *(utanför.)*

En fredlös och förföljd.

FRONES *(ifrigt.)*

Ahisthes röst.

PAULUS.

Så öppna!

*Frones öppnar hastigt dörren, och Ahisthes störtar in, till hälften bärande den nästan afsvimmade Aphra, som genast som liflös sjunker ned på madrassen. Ahisthes kastar sig till Pauli fötter.*

AHISTHES *(flämtande och afbrutet).*

Jag är förföljd ... o fader, skydda mig!
O stöt ej bort oss! På obanad stig
Vi irrat kring i redan tvänne dar.
Om Guds barmhertighet du hoppas vinna,
Så stöt ej bort oss, själf barmhertig var!
Hon är oskyldig.

PAULUS *(vänligt).*

Jag väntat dig.
Mitt hus är vigdt, och här hvar värnlös skydd skall finna.

AHISTHES.

Min far vid crucifixet där jag svär dig,
Att kärlek är vårt enda brott, fast deras lag
Har dömt oss.

PAULUS.

Jag tror dig, son, och uppå Herrens stora dag,
Jag fruktar, att den dommen såsom orättfärdig
Står ristad in med eld på deras syndaräkning.

AHISTHES.

O fader, mot min kärlek jag har stridit,
Jag kämpat har med fasta, bön och späkning,
Jag under gisselslagen har mig vridit.
Men fåfängt allt. — Jag ensamheten sökte.
— Förgäfves. Den min kärlekseld blott ökte.
Och sedan ... där mig Satan själf har gästat
Och mig med sinlighetens lusta frestat,

*(Innerligt.)*

Men kärleken till henne mig bevarat,
Och sedan dess trots allt hon är min brud,
Ty detta under har mig uppenbarat,
Att kärlek såsom vår, den är af Gud.

*(Paulus lägger kärleksfullt handen på hans hufvud.)*

AHISTHES *(hänförd)*.

Fader ... fader, äfven du det tror.

PAULUS *(böjer jakande hufvudet)*.

AHISTHES.

Din nåd, o Herre är oändligt stor!

APHRA *(matt)*.

Ahisthes! Hvar äro vi?

AHISTHES.

Himlen nära.
En af Guds helige oss nu välsignar.

APHRA *(blickande upp på Paulus)*.

Ej sannt, min fader,
Det är ej brott att älska.

PAULUS.

Nej dotter, är din kärlek ren
Den är af himlens ljus ett jordiskt återsken.

*(Häftiga slag på dörren, som därefter våldsamt ryckes upp. Astolf följd af flera knektar rusa in.)*

ASTOLF.

Så har jag er! *(Pekande på Aphra.)* Gripen henne!

*(Knektarne åtlyda befallningen. Ahisthes störtar emellan, men slås till marken af Astolf. Med ett skri kastar sig Aphra öfver Ahisthes, som blöder ur ett djupt sår vid tinningen.)*

PAULUS *(med dånande röst)*.

Stannen!
I bryten kyrkans frid. Mitt hus är vigdt.

ASTOLF.

Så lemna ut dem!

PAULUS.

Nej.

ASTOLF *(Till knektarna).*

Gör er pligt! *(Knektarna tveka.)*

*(Ursinnig.)*

Om ingen annan vågar, så välan

*(Rusar fram mot Paulus.)*

PAULUS.

Tillbaka! Eller lyser jag dig uti bann.

ASTOLF.

Ur vägen, fördömde munk! *(Drar sitt svärd.)*

PAULUS *(utsträckande handen.)*

Så *anathema* öfver dig!
Som Gud dig utspytt ur sin mun,
Jag stöter dig ur kyrkan. — Jag binder dig
I dina synder, tills du dig bättrar.

*(I högsta raseri vill Astolf kasta sig öfver honom, men fasthålles af sina egna knektar.)*

PAULUS *(till knektarna i befallande ton).*

För honom bort!

*(Släpande med sig den fängslade Astolf draga sig knektarna vördnadsfullt tillbaka.)*

*(Tystnad.)*

PAULUS *(pekande på Ahisthes och Aphra).*

Äro båda ännu utan sans?

FRONES *(pekande uppåt).*

De äro där. De hafva vunnit frid.
Till himlen flydde hennes själ med hans.

PAULUS *(sakta).*

O Gud, när skall den slutas denna grymma strid?!

FRONES *(dof)*.

De båda nu fått striden lemna.

PAULUS *(efter en stund)*.

Jag ser i anden, komma re'n en vredens tid,
Som skall i strömmar utaf blod dem hämma.
Vårt arma land skall skälfva under krigets fasa,
Och Djefvulen i Guds församling rasa.
Ja kyrkan själf skall, fyld af split och agg,
I hvarje fogning af sin byggnad skaka.

FRONES *(oroligt)*.

Skall hon i denna strid gå under?

PAULUS.

Nej endast rensas ifrån mänskligt slagg.
Hon själf är byggd på hellebergets grunder,
Och öfver henne Herren lofvat vaka.
Jag sörjer icke därför, men för alla
De svaga, hvilka uti striden falla.

FRONES.

Den Rättfärdige ej detta får tillstädja.

PAULUS.

Hans vägar kunna icke vi ransaka.

FRONES.

Hvad skola vi då göra?

PAULUS.

Blott Hans bud — och bedja.

# ANTHROPOS.

III.

# ANTHROPOS

DRAMATISK DIKT

AF

OSCAR BENSOW.

TILL

* * *

And if thy lip, for love like this,
No mortal word can frame,
Go, ask of angels what it is
And call it by that name!

MOORE.

# I VÅR TID.

Human! Ja, dette slappe ord
er feltråb for den hele jord!
Med *det* hver stymper hyller til,
at ingen dåd han tør og vil,
med *det* hver skrælling dækker over,
at ej han *alt* for sejren vover;
i ly af *det* blir letvindt brudt
hver uslings løfte, fejgt fortrudt; —
I pusling-sjæle gør tilsidst
af mennesket en humanist!

IBSEN.

To sit on rocks, to muse o'er flood and fell,
To slowly trace the forest's shady scene,
Where things that own not man's dominion dwell,
And mortal foot hath ne'er or rarely been;
To climb the trackless mountain all unseen,
With the wild flock that never needs a fold;
Alone o'er steps and foaming falls to lean;
This is not solitude; 't is but to hold
Converse with Nature's charms, and view her stores unroll'd.

But midst the crowd, the hum, the shock of men,
To hear, to see, to feel, and to possess,
And roam along, the world's tired denizen,
With none who bless us, none whom we can bless;
Minions of splendour shrinking from distress!
None that, with kindred consciousness endued,
If we were not, would seem to smile the less,
Of all that flatter'd, follow'd, sought, and sued;
This is to be alone; this, this is solitude.

LORD BYRON.

Anselm Berlow, kyrkoherde i en sydtysk församling.
Siegfried Berlow, hans son, målare.
Elsa Berlow, Siegfrieds cousine och trolofvade.
Grefve Edmund von Waldberg, psykolog och läkare.
Vicomte d'Afthades.
Doctor Mascal.
Lebonnier, journalist.
William Smith, målare.
Baron de Belafont, löjtnant.
Jeanne de la Santière.
Sophie Catin, spiritist.

Paris 1891.

# FÖRSTA AKTEN.

*En stor, elegant salong hos vicomte d'Afthades.*

*Salongen är decorerad i rödt, golfvet betäckt med tjocka smyrnamattor. Midt i rummet en grupp med växter och ett aqvarium med guldfiskar och ödlor. En mindre, liknande grupp till venster i förgrunden. Till höger en buffet belastad med vinkaraffer, confityrer och frukter. På väggarna hänga en stor mängd taflor i ytterst eleganta och dyrbara ramar. Dörrar till höger och venster. I fonden ser man genom ett tillbakadraget draperi ut i en annan salong, decorerad i violett.*

*Vid ridåns uppgång komma grefve von Waldberg och Siegfried Berlow in från fonden. De sätta sig i en soffa under midtelgruppen. Utifrån hörs prat och skratt från gäster.*

GREFVE VON WALDBERG.

Nå min gosse, både pappa och din vackra fästmö, lilla Elsa, mår alltså bra. *(Siegfried nickar.)* Men hvarför i all verlden följde de inte med hit till Paris? Nog skulle väl i alla fall både hedersgubben Anselm och lilla Elsa haft roligt åt att se, hur folket kommer att skockas framför din tafla i salongen.

SIEGFRIED BERLOW.

Ja, kära onkel, de skulle ju också följa med, då Oswald, en gammal sjuk bonde, skickade efter pappa.

GREFVE VON WALDBERG.

Nå, kunde han inte ha skickat sin adjunkt?

SIEGFRIED BERLOW.

Nej, gamle Oswald ville ovilkorligen, att han skulle komma själf. Pappa hade vigt honom, döpt och confirmerat hans barn. Nu skulle han också sista gången ge honom Nattvarden. *(Waldberg skakar på hufvudet.)* Ser du onkel, hemma hos oss är hela församlingen som en enda, stor, patriarkalisk familj. Pappa är deras allt; prest, domare och läkare. Ingen kan göra det minsta utan att rådfråga sin kära »fader pastor», som de kallar honom.

GREFVE VON WALDBERG *(rörd)*.

Hm. Den präktige Anselm! Vet du pojke, att hade inte han tagit hand om mig, så hade jag varit precis en likadan karrikatyr på mänska som alla de där *(pekar ut åt)*. — Nu är han väl alldeles hvit? *(Siegfried böjer jakande hufvudet.)* Och lilla Elsa har i stället blifvit en stor dam. — *(Hastigt.)* Nå din tafla, är den snart färdig? Den föreställer ju Paulus inför domstolen. Du skulle göra de sista penseldragen här, skref pappa.

SIEGFRIED BERLOW.

Ja, men det vill inte rigtigt gå. Jag kan inte få fram på duken allt, hvad jag vill; isynnerhet hos Paulus. Elsa trodde, att det kom sig af, att jag hade gjort bifigurerna för omsorgsfullt.

GREFVE VON WALDBERG *(nickar)*.

Så går det ofta.

SIEGFRIED BERLOW.

Inte här. Om jag gjort bifigurerna dubbelt så många och dubbelt så noga, måste han synas. En Paulus, som inte skiljer sig från tusen bifigurer, om också målade i guld och purpur! . . . Då är det hela värdt att suddas ut. — *(Allt lifligare.)* Ser du, fast anklagad, är det ändå *han,* som anklagar. Jag har tänkt mig just det ögonblick, då han hotande sträcker ut handen mot öfverstepresten och med dånande stämma slungar emot honom: Gud skall slå dig, du hvitmenade vägg.

GREFVE VON WALDBERG.

Präktigt!

SIEGFRIED BERLOW.

Men nu kan jag inte få fram på duken det rätta uttrycket hos Paulus, den underbara, ödmjuka höghet, som låter som en motsägelse, men ändå inte är det. Ser du, det är inte nog med, att han är väldig och stor, han måste också vara . . .

GREFVE VON WALDBERG.

Hvad?

SIEGFRIED BERLOW.

Apostel.

GREFVE VON WALDBERG.

Men ser då inte en apostel ut som andra mänskor?

SIEGFRIED BERLOW.

Jo, för ytliga betraktare, men inte för mig. En man som Paulus, för hvilken Herren själf uppenbarat sig, liknar inte andra. En viss underbar glans måste omsväfva honom, ett återsken af den klarhet, som öfvergöt honom, då han talade ansigte mot ansigte med Gud. Det är just det, som är så vidunderligt svårt att fästa på duken. — Jag tror också, att det är därför, de gamla mästarna omgett sina helgons hufvuden med en gloria.

GREFVE VON WALDBERG.

Hm. Kanske har du rätt, men det där låter mer som poesi än som målning. Det är mycket man kan säga med ord, men inte i färg, sten eller toner.

SIEGFRIED BERLOW.

Nej onkel, det är just hvad jag inte tror på. Hvarenda konst ska kunna öfversättas i den andra. Ett sculpturverk, som är ett konstverk, det är en *dikt i sten,* och denna dikt i sten kan också sättas i musik. Och hvem vågar väl förneka, att dikt kan öfversättas i toner, sedan han hört ett enda af Wagners verk. Det är också Wagner, som äran tillkommer att ha uttalat lösningsordet ur det conventionella tvånget i konsten, och lika väl som jag som christen är lutheran, är jag som konstnär med lif och själ Wagners beundrande anhängare.

GREFVE VON WALDBERG *(fattar hans hand).*

Och en präktig pojke. *(Skratt höres utifrån.)* Synd om dig i det här menageriet.

SIEGFRIED BERLOW.

Du är för sträng, onkel. Vicomte d'Afthades har varit mycket vänlig mot mig, och isynnerhet en af de unga damerna, fröken Jeanne de la Santière, är förtjusande. Jag har talat länge med henne, och vi kommer utmärkt öfverens.

GREFVE VON WALDBERG.

Fröken Jeanne! Ha, ha!

*(Några gäster komma, högljudt pratande, in.)*

SIEGFRIED BERLOW.

Hvarför skrattade du, onkel?

GREFVE VON WALDBERG.

Det ska jag säga dig en annan gång.

*(Vicomte d'Afthades och Dr. Mascal komma in arm i arm under lifligt samtal. Efter dem komma Baron de Belafont, Lebonnier, Jeanne de la Santière, Sophie Catin och William Smith samt en mängd andra gäster. Herrarna dels i uniformer dels i frackar af alla möjliga färger, röda halsdukar och nästan alla decorerade; damerna i ytterst eleganta toiletter, några mycket djupt urringade, andra med stärkta skjortbröst och röda halsdukar. Jeanne bär en smakfull hvit drägt garnerad med svandun. Fröken Catin däremot en snäf illasittande ylleklädning, med långa åtsittande armar och mycket höghalsad.)*

DR MASCAL.

Men, min bäste vicomte, era åsigter om organismernas uppkomst står ju nästan på bibelsagornas ståndpunkt.

VICOMTE D'AFTHADES *(bugande sig för fröken Catin).*

Sedan nådig fröken fått hand om mig, tror jag somliga dar på allt. I dag tror jag till och med, att jag

kommit så långt in i själavandringsläror, att jag börjar minnas, hur skapelsen gick till.

GREFVE VON WALDBERG.

Och kanske ni mins det, herr vicomte, en hel dag längre tillbaka än vi andra.

DR MASCAL.

Ni, herr grefve, som är vetenskapsman, hyllar naturligtvis mina åsigter, som ju tydligt bevisas af papuasrasens existens. Skada bara att den är nästan utdöd.

GREFVE VON WALDBERG.

Trösta er, herr doctor, det håller just på att bildas en ny.

DR MASCAL.

En ny papuasras!

GREFVE VON WALDBERG.

En ny öfvergångsras i alla fall.

DR MASCAL.

Hur menar ni?

GREFVE VON WALDBERG.

Jo, det har alltid förefallit mig, då ni förklarat oss er teori om apslägtets utveckling till mänska, som om just i våra dagar en slags motström hade börjat. Liksom de högst utvecklade aporna förr slog sig tillsammans till en slags öfvergångsgrupp, tror jag nu, att en mängd individer

af mänskoslägtet i sin ordning slå sig i hop och hota att bilda en ny öfvergång — nedåt.

BARON DE BELAFONT *(läspande)*.

Ni skämtar, grefve. Civilisationen stiger ju tvärtom för hvar dag, och hvar ny generation står ju högre än sina fäder. Som sagdt, ni skämtar.

GREFVE VON WALDBERG.

Nej, visst inte. Och jag försäkrar er, herr baron, att jag många gånger, då jag sett djuret krypa fram ur sin verldsmansatrapp, längtat till aporna i Sydamerikas urskogar. I ett afseende stå de åtminstone betydligt högre.

BARON DE BELAFONT *(skrattande)*.

I hvilket?

GREFVE VON WALDBERG.

I aktning för sig själfva. Jag tror inte en apa skäms för att vara apa.

DR MASCAL.

Hur mycket ni än vill spela Diogenes rôle, grefve, måste ni som vetenskapsman i alla fall gilla min ståndpunkt.

GREFVE VON WALDBERG.

Det gör jag ju också, fast det finns en liten skilnad emellan våra åsigter. *Ni* tror er kunna stänga in en apa i en bur och efter en viss tid släppa ut en mänska. *Jag* tror, att experimentet har större utsigt att lyckas, om ni vänder om förhållandet.

*(Skratt.)*

VICOMTE D'AFTHADES.

Ni är oförbätterlig, grefve.

LEBONNIER.

Om det ligger något allvar under ert skämt, grefve, så är er teori i alla fall ohållbar; den strider absolut emot evolutionslagen, som ensam styr verlden.

GREFVE VON WALDBERG.

Inte annat än jag kan finna, min bäste herr Lebonnier, så är mänskans öfvergång till apa också en evolution.

LEBONNIER.

Nej, allt går framåt.

GREFVE VON WALDBERG.

Är det därför säkert att det går uppåt?

LEBONNIER *(utan att låtsas märka afbrottet).*

Ännu fortare skulle det gå, om vi inte släpade på en bromsinrättning, bestående af alla dessa conservativa dumhufvuden, som till sista bloddroppen vill försvara allt gammalt . . .

GREFVE VON WALDBERG.

. . . som är godt. Ni menar då, att mänskoslägtets välgörare är de liberala, som fäktar för allt nytt, som är dåligt.

LEBONNIER *(häftigt).*

Kan då inte det nya vara godt?

GREFVE VON WALDBERG.

Jo bevars, men det gamla också; och det har i alla fall fördelen att ha bestått några års prof.

LEBONNIER *(retad)*.

Så är väl dock friheten äldre än allt annat.

GREFVE VON WALDBERG.

Ja, den kan räkna anor från syndafallet.

LEBONNIER *(vänder sig förargad bort)*.

*(Under detta samtal har Siegfried närmat sig Jeanne, som tyst stått vid blomstergruppen till venster och liksom djupt försänkt i tankar plockat sönder en blomma.)*

SIEGFRIED.

Ni ser så tankfull ut, fröken Jeanne. Ni säger ingenting.

JEANNE.

Hvad ska jag då säga? Hvad jag tänker, passar inte att säga här. Alla andra tänka så olika.

SIEGFRIED.

Men vi, som är likt två landsmän långt bort i främmande land, kan inte vi säga hvarandra våra hemligaste tankar?

*(Jeanne ler. De sätta sig ned under blomstergruppen, sakta men lifligt talande med hvarandra.)*

BARON DE BELAFONT *(sakta till Vicomte d'Afthades)*.

Har du märkt, hur ifrigt den där Berlow och Jeanne tala med hvarann?

VICOMTE D'AFTHADES.

Ja visst, och med största tillfredsställelse.

BARON DE BELAFONT *(förvånad)*.

Tillfredsställelse? Hon lägger ju tydligt an på honom.

VICOMTE D'AFTHADES.

Så mycket bättre. — Du känner inte den där tysken. Det är en modern fogel Phoenix. Han tror hela verlden vara befolkad af idel ärkeänglar, och Jeanne är för honom jordens dygdigaste qvinna.

BARON DE BELAFONT *(allt mer förvånad)*.

Men du ser ...

VICOMTE D'AFTHADES.

... med nöje, att han befriar mig ifrån henne. Hon börjar tråka ut mig.

BARON DE BELAFONT *(skrattande)*.

Jaså. Jo det går allt så med kärleken; men kan du tro, att första gången jag var kär ... ha, ha, ha ... det var för komiskt ...

*(Under skratt fortsätta de sakta samtalet.)*

FRÖKEN CATIN *(till William Smith)*.

Ni kommer väl upp i vår förening i morgon?

WILLIAM SMITH *(salvelsefullt)*.

Ja, om Gud beskär mig helsa.

FRÖKEN CATIN *(till Grefve Waldberg)*.

Vill inte också ni, herr grefve, en gång göra oss den äran. Ni skulle säkert ha stor uppbyggelse af det.

GREFVE VON WALDBERG.

Förlåt, men jag vet ännu inte, hvad det är fråga om.

FRÖKEN CATIN.

Det är en liten förening, som vi sanna christna har bildat. Vi kan ju inte gå i kyrkan, där en uppenbart ogudaktig mänska förrättar gudstjänsten. Tänk er en prest, som dricker, spelar och ... åh jag ryser vid tanken ... han lär till och med gå på theatern ...

GREFVE VON WALDBERG.

Men ingenting af det där är ju synd.

FRÖKEN CATIN.

För en sann christen är det synd, och därför har vi bildat vår lilla förening, där vi kan, obesmittade af detta verldsliga väsen, fira vår gudstjänst, betrakta Guds ord och uppbygga hvarandra inbördes. Sedan har vi också gjort några försök att samtala med de saliga andarna.

WILLIAM SMITH.

Försök, som i underfull grad har lyckats.

GREFVE VON WALDBERG.

Förlåt mig, mitt herrskap, men jag är lutheran.

FRÖKEN CATIN.

Vi också, min bästa grefve; ifriga lutheraner. Fast vi, i olikhet med de verldsligt sinnade, mer fästa oss vid andan än vid ordet och framför allt vid den personliga uppfattningen hos de sanna christna.

GREFVE VON WALDBERG.

Äfven om den strider emot hvad som tydligt står skrifvet?

FRÖKEN CATIN.

Men det kan den inte. — Det som dödar all sann christendom, är dogmerna. Man ska inte fästa sig vid lärosatserna. Det är bara det döda boktrycket, då den personliga, fria uppfattningen är den lefvande handstilen.

GREFVE VON WALDBERG.

Vet ni, min fröken, hvad jag tror handstil egentligen är?

FRÖKEN CATIN.

Nej.

GREFVE VON WALDBERG.

Jag tror, det är hvar och ens särskilda, personliga sätt att skrifva slarfvigt.

VICOMTE D'AFTHADES *(går fram till Siegfried).*

Nå hvad tycker ni om mina taflor, herr Berlow?

SIEGFRIED BERLOW.

Bra, men ...

VICOMTE D'AFTHADES.

Säg ut!

SIEGFRIED BERLOW.

Jag tycker, att de flesta är ypperligt målade, men det är så litet äkta konstnärlig idé i dem.

GREFVE VON WALDBERG.

Hvarifrån vill du då, att den skulle komma? Ifrån akademisterna, som jägtar efter så kallade lärda former för att dölja idéer, som inte finns. Eller ifrån opponenterna, som vänder ryggen mot duken, medan de smörjer ner den med en chaotisk färgröra. De förra anser konstformerna följa samma lagar som osten, blir bättre ju äldre och mögligare de blir; de andra tror, att osten är bäst, innan den ännu är färdigystad.

SIEGFRIED BERLOW.

Den bildande konsten har glömt bort sina heroer, Tizian, Correggio, Rafael och Michel Angelo.

WILLIAM SMITH.

Vi har inte glömt dem, men vi har hunnit till en högre ståndpunkt. Den skola, som jag tillhör, söker undvika sinligheten hos de gamla och höja sig till det rena och ideela.

SIEGFRIED BERLOW *(förvånad)*.

Undvika sinligheten? Jag förstår inte, hur ni menar. Konst utan sinlighet är ju inte längre konst. Just i konst-

verket skall det andliga och sinliga, himmel och jord i äktenskaplig enhet famna hvarandra.

WILLIAM SMITH.

Vi få inte förena det syndiga mänskliga med det obefläckade himmelska.

SIEGFRIED BERLOW.

Det är inte det syndiga vi förenar med det gudomliga, det är det *rent* mänskliga.

WILLIAM SMITH.

Också det är alltid syndigt. Vi måste söka döda och utrota det såväl ur lifvet som ur konsten.

SIEGFRIED BERLOW *(häftigt)*.

Ni glömmer, att Christus var *sann mänska*.

GREFVE VON WALDBERG.

Och du glömmer i stället, att du lefver i det nittonde århundradet, då modet tillåter konsten allt utom att vara skön. Endast det fula är karakteristiskt nog att få framställas. Man rör sig emellan två poler, den ena är en gödselstack, den andra en kött- och blod-lös madonna. Och det är inte bara inom de bildande konsterna, som de båda idealen ser ut så, utan inom alla. Humanitetens tidehvarf söker framför allt att få bort det mänskliga och ersätta det antingen med ett djur eller en astralkropp. Du har att välja.

VICOMTE D'AFTHADES *(afbryter)*.

Emellan att filosofera och äta, ty nu är soupén serverad.

GREFVE VON WALDBERG.

Ja, jag föredrar obetingadt att äta. Det gör mer nytta, och så är det också snart den enda mänskliga function herrar humanister lemnat oss qvar. De båda framtidsidealen blir väl en peptonspruta — och en svinho.

## ANDRA AKTEN.

*Hos Siegfried Berlow.*

*Ett ganska stort, artistiskt decoreradt rum. I fonden ingångsdörr. Till venster står Siegfrieds ännu ofullbordade tafla. Längre fram ett bord med några böcker och ett stort fotografi af Jeanne i en ram smyckad med friska blommor. Till höger ett skrifbord, hvarpå står en mindre fotografi af Anselm. Snedt framför skrifbordet en liggsoffa. Till höger för en dörr med ett rikt sammetsdrapperi in till sängkammaren.*

*Vid ridåns uppgång ligger Siegfried på soffan bläddrande i en bok. Han ser svag och medtagen ut. Efter en stund ringer det. En betjent kommer in med ett kort.*

SIEGFRIED *(ser på kortet).*

Be grefven stiga in. *(Betjenten går.)*

GREFVE VON WALDBERG *(kommer in).*

Här har du mig igen, min gosse.

SIEGFRIED *(går emot honom och trycker hans hand).*

Välkommen, onkel!

GREFVE VON WALDBERG.

Har du hufvudvärk i dag igen?

SIEGFRIED *(nickar)*.

GREFVE VON WALDBERG *(ser på skrifbordet)*.

Hvar är Elsas porträtt?

SIEGFRIED *(i besvärad ton)*.

Ramen har gått sönder.

GREFVE VON WALDBERG.

Nå, din tafla? *(Går fram till stafliet.)* Ännu inte färdig.

SIEGFRIED.

Nej.

GREFVE VON WALDBERG.

Men den ska ju till salongen om några dar.

SIEGFRIED *(häftigt)*.

Jag kan inte måla mer. Det är som jag hade upphört att vara konstnär. Allt är tomt inom mig och grått utom mig.

GREFVE VON WALDBERG.

Du tviflar.

SIEGFRIED.

På hvad?

GREFVE VON WALDBERG.

På allt.

SIEGFRIED *(uppbrusande)*.

Nej — det är inte sannt.

GREFVE VON WALDBERG.

Just din häftighet bevisar, att det är sannt, fast du inte törs tillstå det ens för dig själf.

SIEGFRIED *(böjer hufvudet djupt)*.

GREFVE VON WALDBERG.

Det har gått för dig, min gosse, som det gick för mig. Då jag kom till universitetet, var jag ännu nästan ett barn och hade också qvar min barnatro; men hvad som för mig då var heligt och, som jag trodde, orubbligt sannt, det kallade man där för vidskepelse och prestpåhitt att hålla folket i styr med. Länge försökte jag att kämpa emot deras ironiska och skenbart slående argument, men jag låg ohjälpligt under. Det måste ju också gå så, då man bara uppfostrat min känsla men inte mitt förstånd till christendomen. På hvarenda punkt blef jag i grund slagen och öfverbevisad om, att christendomen var en religion bara för de oförnuftiga eller åtminstone de groft okunniga. Mycket gjorde också kamraternas hån till. Jag skämdes. — Som en sista räddningsplanka sökte jag upp ett kotteri theologer. Jag hade otur, ty jag träffade på några egenrättfärdiga pietister, hvilkas orediga svammel väckte min afsky. De idéer, jag som barn skådat upp till som till strålande stjärnor, som skulle sprida ljus och doft genom lifvet, dem fann jag här trivialiserade och afklädda all sin höghet. Med själen fyld af äckel flydde jag från dem, och nu vågade jag inte ens allvarligt tala om Gud af fruktan att bli ansedd som pietist. Jag började själf att försöka täfla

med de andra i hån och begabberi, och jag skulle säkert gått till botten af fördärf, om inte . . .

SIEGFRIED *(ifrigt)*.

Om inte?

GREFVE VON WALDBERG.

Om inte din far räddat mig. Gud gifve, jag nu kunde göra detsamma för hans son!

SIEGFRIED *(skakar på hufvudet)*.

Det finns ändå *ett*, jag ännu orubbligt tror på.

GREFVE VON WALDBERG.

Och det är?

SIEGFRIED *(varmt)*.

På kärleken.

GREFVE VON WALDBERG *(nickar förnöjd)*.

Är då din tro bara tillräckligt djup, så träffar den också den högsta Kärleken.

SIEGFRIED *(efter en stund)*.

Jag tror, att kärleken är det enda goda i verlden, under det att det onda är en oöfverskådlig mångfald. Hvart jag ser uppenbarar det sig i nya former, och jag kan inte ge det något bestämdt namn liksom det goda.

GREFVE VON WALDBERG.

Kalla det du för egoismen, så har du funnit namnet.

SIEGFRIED *(långsamt)*.

Egoismen?

GREFVE VON WALDBERG.

Ja, egoismen är just den af Djäfvulen skapade vrångbilden till kärleken, och dess största styrka ligger just däri, att mänskorna ej alltid kan skilja vrångbilden från den rätta, utan tar miste på den. På det sättet insmygs egoismens gift i just de ädlaste känslorna.

SIEGFRIED.

Men aldrig i kärleken.

GREFVE VON WALDBERG.

Jo tyvärr. Kärleken är egoismens stora motståndare, som en gång ska segra; men här i lifvet tror vi oss ofta älska andra, då vi bara älskar oss själfva.

SIEGFRIED.

Den första kärleken . . .

GREFVE VON WALDBERG.

Älskar ofta bara sig själf.

SIEGFRIED *(svärmiskt)*.

Nej den glömmer sig själf för den älskade.

GREFVE VON WALDBERG.

Därför att den älskade bereder honom njutning.

SIEGFRIED.

Många har dock offrat lifvet, och jag skulle själf i hvart ögonblick kunna göra det.

GREFVE VON WALDBERG.

Men kanske just därför, att det i *det* ögonblicket beredde dig njutning. *(Siegfried gör en rörelse af motvilja.)* Till och med moderskärleken kan vara ett grannt namn för egoism. Modern kan älska *sitt* barn endast som en del af henne själf.

SIEGFRIED *(häftigt)*.

Så finns då inte något godt?!

GREFVE VON WALDBERG.

Jo, men öfver allt faran att slå öfver i ondt.

SIEGFRIED *(efter en stund)*.

Om jag bara kunde arbeta!

GREFVE VON WALDBERG.

Du behöfver frisk andlig luft. Du har blifvit sjuk af salongsqvalmet, där alla olika slags giftiga kräk förpestar luften. Låt bli att gå till den där usla vicomtens soiréer, där du sista tiden jämt och ständigt varit.

SIEGFRIED.

Än du själf?

GREFVE VON WALDBERG.

Går bara dit, när jag längtar efter några värdiga föremål att ladda ut mitt dåliga lynne på.

SIEGFRIED.

Men vicomte d'Afthades är min vän.

GREFVE VON WALDBERG.

Nej, min gosse, inbilla dig inte det. Han har aldrig haft någon annan vän än sig själf.

SIEGFRIED.

Det tror jag inte.

GREFVE VON WALDBERG *(går förargad upp och ner i rummet, slutligen stannar han hastigt vid åsynen af Jeannes porträtt).*

Hvad är det här?! Har nu också din vänskap för vicomten sträckt sig till hans . . .

SIEGFRIED *(häftigt).*

Hvad menar du?!

GREFVE VON WALDBERG.

Hm, ingenting. Till alla hans vänner och väninnor, tänkte jag säga. Det är ju också ett ovanligt snyggt sällskap.

SIEGFRIED.

Du dömer för hårdt.

GREFVE VON WALDBERG.

Dem!? — Först har vi Doctor Mascal, apmänskan. Nåja som läkare och psykolog är han ju min concurrent, så jag törs väl inte just säga mycket om honom; men en ultramaterialist som psykolog är väl i alla fall en parodi. En lämplig hustru åt honom vore den högmoraliska fröken Catin, som invigt sitt lif åt att bota vårt fördärfvade århundrade med gammal-frökenmoral, vidare åt kastrerade

katter, engelska sedlighetsromaner och spiritistiska sceancer, där andar spela guitarr och improvisera uppbyggliga sirapsverser på griffeltaflor.

SIEGFRIED.

Men vicomte d'Afthades har också andra gäster.

GREFVE VON WALDBERG.

Ja, till exempel Baron de Belafont. En Mars med chapeau claque som sköld och ett fruktansvärdt spjut, bestående af en käpp liknande en tandpetare sedd med förstoringsglas, begagnande vadd i stället för pansar och lösvador för benskenor. Religion anser han på sin höjd kunna försvaras i flickskolor, efter som den ibland ger de unga damerna ett visst behag. Om vetenskap och konst talar han med ett förnämt nedlåtande . . .

SIEGFRIED.

Du öfverdrifver. Baron de Belafont har inte våra intressen, men han har . . .

GREFVE VON WALDBERG.

Sina. Ja bevars, han är till och med osteolog, fast hans material inskränker sig till hästar och dansöser. — Som pendant åt honom har du master Smith, goodtemplarn, vegetarianen och helgonmålarn, hvars madonnor alltid har en carnation af smutsigt talgljus. Vidare den store framtidsmannen Lebonnier, som högt förkunnar, att allt gammalt måste vara falskt och allt nytt sannt.

Hutar man nu åt en af de där idioterna, får man ögonblickligt hela det öfriga dårhuset om halsen. I vår tid räcker inte ens ett *tveeggadt* svärd.

SIEGFRIED.

Men hvarför anses då alla dessa mänskor som societetens grädda och som oförvitliga i sitt lif?

GREFVE VON WALDBERG.

Jo, det ska jag säga dig. Det är allt sedan man afskaffat Guds lag och i stället insatt den »goda tonens».

SIEGFRIED.

Och hvad utmärker dennas lag?

GREFVE VON WALDBERG.

Att den oftast dömer uppfyllandet af Guds bud såsom oförlåtlig synd, men mycket sällan straffar öfverträdelserna. Sedligheten har afskaffats och i stället satts moral och convenance, hvilka man drar på sig som glacéhandskar och som har förmågan att under det elegantaste, felfriaste yttre skal dölja den allra skabbigaste hand. Du begår ovilkorligen en grof synd, om du gör något godt utan dessa handskar, men allt ondt är dig tillåtet att göra med dem.

BETJENTEN *(kommer in och lemnar Siegfried ett kort).*

SIEGFRIED *(med liflig och glad rörelse).*

Kära onkel, en person söker mig, som jag måste ta emot.

GREFVE VON WALDBERG.

Ja, då går jag, min gosse. — Jag kommer upp och hemtar dig om en stund, så äter vi middag tillsammans. Försök att krya upp dig till dess. *(Ämnar gå.)*

SIEGFRIED *(hastigt).*

Nej onkel, inte den vägen. *(Öppnar sängkammardörren.)* Du tar nog inte illa upp.

GREFVE VON WALDBERG *(ser litet förvånad på honom).*

Nej, visst inte.

SIEGFRIED.

Hvad du än må säga, så finns det en sak, jag tror på.

GREFVE VON WALDBERG *(i dörren).*

Hvilken?

SIEGFRIED *(sakta men varmt).*

På kärleken och Jeanne.

GREFVE VON WALDBERG *(gör en rörelse af fasa. Siegfried märker det, men skjuter honom hastigt ut genom dörren, då han hör stegen af Jeanne, som omedelbart härpå kommer in).*

JEANNE *(leende).*

Ser du, att jag höll ord, och kom en dag.

SIEGFRIED *(omfamnar och kysser henne).*

Jeanne, älskling, du kom just nu som en solstråle för att jaga bort alla dystra moln, som samlat sig i mitt stackars värkande hufvud.

JEANNE.

Var det någon hos dig, när jag kom?

SIEGFRIED.

Ja, grefve Waldberg, min onkel.

JEANNE.

Då kommer väl molnena från honom.

SIEGFRIED.

Nej, Jeanne. Näst dig och pappa är han min bästa vän.

JEANNE.

Den där gamla knarriga tvärviggen.

SIEGFRIED.

Det är bara skalet. Ser du, det är med honom som med de gamla, skrofliga fjällena, som i sitt inre gömmer idel guldådror.

JEANNE.

Kanhända. ... Nå din tafla? *(Ser på staffliet.)* Ännu ingenting gjordt.

SIEGFRIED.

Nej, men nu ska det bli. Din kärlek ska ge mig kraft. *(Drar henne ned bredvid sig på soffan.)*

JEANNE.

Älskar du mig också verkligen lika högt?

SIEGFRIED.

Om jag älskar dig?! Så som man älskar det skönaste, renaste och högsta här på jorden, och så som en konstnär älskar sin härligaste dröm. — — —

Vet du på hvad jag tänkte i natt?

JEANNE *(leende)*.

På mig.

SIEGFRIED.

Ja, som alltid. Men jag tänkte också på någonting annat. — Jag tänkte på, att om Julias röst hade varit sprucken och rå, så hade det inte gjort någonting, om bara Romeo varit döf; eller om hon varit ful och Romeo blind. Hon skulle ändå för honom varit det skönaste och fullkomligaste i verlden. Men så *fullkomligt* hade Romeo ändå inte njutit *skönheten*, om inte också hörseln njutit af hennes silfverklingande röst, eller om inte hans öga fått försjunka i betraktande af henne, som för honom var allt.

JEANNE.

Det var en besynnerlig tanke.

SIEGFRIED.

Nej, ser du, det var just därför, att jag tänkte på, hur jag älskade dig med alla mina sinnen och alla mina tankar, hur himlarna utan dig vore tomma, men jorden med dig himlen.

JEANNE *(efter en stund)*.

Nå dikten, som du lofvade mig, är den lika ofärdig som din tafla?

SIEGFRIED.

Nej. Den handlar om dig.

JEANNE.

Nå får jag höra? Det är väl bara inte någon hymn, för då får jag först lof att bli helgon.

SIEGFRIED *(lutande sig mot Jeanne glider till hälften ned på knä, medan han, seende henne in i ögonen, läser).*

**Qvinnans skapelse.**

*Herren Gud lät en tung sömn falla öfver mannen, och, under det han sof, tog Han ett af hans refben bort och fyllde stället med kött. Och Herren Gud byggde en qvinna utaf refbenet, som Han hade uttagit af mannen, och förde henne fram inför honom.*

Så stod hon där, vår moder Eva
i himmelsk skönhets rena glans.
Kring lockar, som för vinden sväfva,
af solens strålar binds en krans.
Allt, hvad på jorden skönt man fann,
hos henne först fullkomning vann.

Fullkomlig utaf Herren danad,
så ljuf, så oskuldsfull och ren,
en skönhet ännu aldrig anad,
af Skaparns glans ett återsken.
I hennes underbara öga
sig återspeglar himlen höga.

Hvad äro Edens rosor röda,
hvad är väl liljan ren och skär
mot mun, där himlens rosor glöda,
och kind, där både ros och lilja är
i ljuft förbund tillhopa blandad,
af doft från himlen genomandad.

O må du städse likna Eva,
och Eden återvunnen är;
må oskulds änglar kring dig sväfva,
bevara dig så ren och skär,
att alltid himlens fäste höga
kan speglas i ditt ljufva öga.

JEANNE *(böjer sig ned och kysser honom).*

Tack!

SIEGFRIED.

Lofva mig en sak, Jeanne! Låt oss eclatera vår förlofning.

JEANNE *(hastigt).*

Inte i Paris.

SIEGFRIED.

Jo, jo. Det plågar mig att inte få försvara dig emot alla, som talar illa om dig. Oupphörligt får jag höra halfva anspelningar, som jag ju vet är bara förtal, men ändå . . . till och med af Waldberg.

JEANNE *(ömt).*

Men du tror ju inte på dem?

SIEGFRIED.

Nej, jag vill, jag *måste* tro, att du är min och endast min. Men, ser du, det tvifvel, som rasar inom mig, angriper allt. Du kan inte ana, hur jag lider af det. *(Bedjande.)* Låt mig få eclatera vår förlofning i qväll hos d'Afthades.

JEANNE.

Hos d'Afthades! Aldrig!

SIEGFRIED *(häftigt uppbrusande).*

Hvarför? Hvarför just inte hos honom? Jeanne, du döljer någonting för mig. Nyss sa också Waldberg något om d'Afthades. Hvad är det?

JEANNE.

Ingenting. *(Smeksamt.)* Tror du mig inte?

SIEGFRIED *(häftigt.)*

Nej! Inte, om du nekar min bön. ... Jo ... jo ... jag måste ju tro dig för att kunna lefva.

*(d'Afthades' röst höres från tamburen.)*

JEANNE *(förskräckt.)*

D'Afthades! Jag måste bort!

*(Vill störta ut genom sängkammardörren, men fasthålles af Siegfried, från hvilken hon förgäfves söker slita sig lös.)*

SIEGFRIED.

Nej, stanna!

BETJENTEN *(knackar).*

SIEGFRIED.

Kom in!

BETJENTEN *(inkommande).*

Herr vicomte d'Afthades.

SIEGFRIED.

Bed vicomten stiga in. *(Betjenten går.)*

VICOMTE D'AFTHADES *(kommer in och studsar häftigt tillbaka vid åsynen af Jeanne, som söker slita sig lös från Siegfried).*

Hvad står här på?

SIEGFRIED *(med darrande röst).*

Ingenting. Tillåt mig att presentera för er min fästmö.

VICOMTE D'AFTHADES *(med ett omärkligt hånleende.)*

Jag gratulerar.

SIEGFRIED *(allt häftigare).*

Hvarför log ni?

VICOMTE D'AFTHADES.

Ni misstog er, jag log visst inte.

SIEGFRIED *(utom sig).*

Ni ljuger! Hvad betyder era hånleenden och Jeannes förskräckelse?

VICOMTE D'AFTHADES *(iskallt).*

Det tycker jag vore lämpligare, att ni frågade henne.

SIEGFRIED *(släpper Jeanne, rycker ner en lång dolk från väggen och kastar sig öfver d'Afthades, som han trycker ned på en stol).*

Det gäller ert lif. Svara mig, har Jeanne varit er älskarinna?

VICOMTE D'AFTHADES *(nästan qväfd).*

Släpp mig!

*(Han söker göra sig lös. En häftig brottning uppstår, hvarunder dörren öppnas, och Grefve von Waldberg kommer in.)*

GREFVE VON WALDBERG *(förskräckt).*

Hvad är det, Siegfried?

SIEGFRIED *(alltjämt fasthållande d'Afthades).*

Onkel, dig har himlen sändt hit. Svara mig vid Gud, har Jeanne varit d'Afthades älskarinna?

GREFVE VON WALDBERG.

Det kan jag inte svara dig på.

SIEGFRIED.

Du måste! Hon är min trolofvade. Af ditt svar beror mitt lif.

GREFVE VON WALDBERG *(med qväfd röst).*

Fråga någon annan. Hvem som helst i Paris kan svara dig.

SIEGFRIED *(släpper d'Afthades och tumlar likblek tillbaka).*

Så dö då!

*(Han stöter dolken ända till fästet i bröstet och faller med ett qväfdt skri till golfvet.)*

*(Vicomten störtar ut, och medan Grefven böjer sig ned öfver Siegfried, smyger sig Jeanne obemärkt bort.)*

## TREDJE AKTEN.

*Samma rum som i förra akten. På soffan ligger Siegfried sofvande. Han är mycket blek och afmagrad. Bredvid sitta Elsa och Anselm. Grefve von Waldberg går af och an i rummet.*

GREFVE VON WALDBERG.

Du blir själf sjuk på det här viset, Elsa. Du har knappt sofvit en timme på dygnet under hela den här veckan.

ELSA.

Jag är inte trött, onkel.

ANSELM *(lägger sakta handen på hennes hufvud).*

Du är en ängel, barn. Inte ett ord till förebråelse. Bara kärlek.

ELSA *(sakta).*

Jag kan ju inte annat.

ANSELM.

Gud ska belöna dig.

ELSA.

Det har Han ju redan gjort, då Han gett mig Siegfried tillbaka.

GREFVE VON WALDBERG *(allvarligt)*.

Är du fullt säker på det?

ELSA.

Ja, onkel.

GREFVE VON WALDBERG.

Se'n när?

ELSA.

Se'n i går, då han bad sitt *Fader vår* med samma innerliga tonfall som förr.

SIEGFRIED *(i sömnen)*.

Elsa! Elsa!

ELSA *(med ett öfverlyckligt leende)*.

Mitt namn! *(Lång tystnad.)*

ANSELM *(till Waldberg)*.

Du har ju hoppats på en lycklig kris i dag.

GREFVE VON WALDBERG.

På en kris. Om *lycklig*, det står i Guds hand.

ELSA *(oroligt)*.

Han får inte dö, onkel. Du, som är läkare, måste rädda honom.

GREFVE VON WALDBERG.

Det kan bara den störste Läkarn.

ELSA *(med rösten beslöjad af tårar).*

Han kan inte få dö nu ... inte nu. Du har ju själf sagt, att hans sår är nästan läkt.

GREFVE VON WALDBERG.

För det fruktar jag heller inte.

ELSA.

Men hvad är du då rädd för. Finns det inte något botemedel mot hans sjukdom?

GREFVE VON WALDBERG *(skakar allvarligt på hufvudet).*

ELSA *(allt oroligare).*

Hvad är det, onkel? Du säger ingenting. Låt mig åtminstone få veta hvad hans sjukdom är.

GREFVE VON WALDBERG *(vekt).*

Bed, barn! Du kan här göra mer än jag.

ELSA.

Men säg mig då, hvari den förfärliga sjukdomen består.

GREFVE VON WALDBERG.

Minns du de brännande ormarna under judafolkets ökenvandring?

ELSA.

Ja. Deras bett dödade utan räddning. Hvarför tänker du på dem nu?

GREFVE VON WALDBERG.

I vår tid hvimlar det af sådana ormar, och mot deras bett kan ingen läkare hjälpa.

ANSELM *(högtidligt).*

Men kopparormen hjälpte.

ELSA *(knäböjer med sammanknäppta händer vid Siegfrieds sida).*

SIEGFRIED *(öppnar ögonen och hviskar sakta).*

Elsa!

ELSA *(trycker tyst hans hand).*

SIEGFRIED *(efter en stund).*

Jag har legat och tänkt på några gamla sagor från min barndom . . . eller kanske jag drömt dem. — — — *(Liksom sökande i minnet.)* Den första sagan minns jag inte mer. Det var något dunkelt och mystiskt. — — — Den andra handlade om en stor grekisk bildhuggare, som kärleken gifvit en underbar förmåga att gjuta lif i marmorn . . . men så satte sig tviflets demon i hans hjärta . . . och han slog sitt mästerverk i stycken . . . se'n . . . mins jag inte mer.

ANSELM.

Du får inte anstränga dig så mycket, min gosse.

SIEGFRIED *(till Elsa)*.

Kommer du inte ihåg slutet på sagan?

ELSA.

Jag har aldrig hört den. *(Tystnad.)*

SIEGFRIED.

Den tredje sagan handlade om en from eremit, som älskade en ung herdinna ... älskade henne så som jag dig, Elsa ... men han hade vigt sitt lif åt Guds tjänst ... och så trodde han, att hans kärlek var synd. — — — Så gaf han sig ut i ensamheten, men där frestade honom Djäfvulen, och han var nära att bli fången i Venusberget, men ... minns du hur sagan slutade, Elsa?

ELSA.

Jag har inte hört den heller. *(Tystnad.)*

SIEGFRIED.

Det var visst ännu en saga, men den minns jag ingenting af mer — — — kyss mig, Elsa!

ELSA *(böjer sig ned och kysser honom)*.

*(Lång tystnad.)*

SIEGFRIED.

Pappa!

ANSELM *(tar hans hand emellan sina)*.

Hvad vill du, min gosse?

SIEGFRIED.

Minns du, pappa, hur Paulus säger om kärleken?

ANSELM.

Ja, min gosse.

SIEGFRIED.

Så läs det för mig.

ANSELM *(med af rörelse darrande röst).*

*Kärleken är tålig och mild; kärleken afundas inte; kärleken förhäfver sig inte, han uppblåses inte; han skickar sig inte ohöfviskt, han söker inte sitt, han förtörnas inte, han tänker inte något ondt.*

SIEGFRIED *(sakta med fuktiga ögon).*

Fortsätt, pappa.

ANSELM.

*Han gläds inte öfver orättfärdigheten, men han fröjdar sig med sanningen. Han öfverskyler allt. . . .*

SIEGFRIED *(reser sig till hälften med strålande ögon).*

Nu har jag funnit, hvad som felades i . . .

ELSA.

Hvad?

SIEGFRIED.

Apostladraget. — *(Ett öfverlyckligt leende upplyser hans drag, medan han sakta säger.)* *Kärleken tror allt, hoppas allt och fördrager allt. — — — Kärleken vänder aldrig åter.*

# INTERMEZZO.

# RÄTTFÄRDIGHET.

Om lögnen här ock framgång vinner,
Och sanning trampas uti stoftet ner.
Om ondskan man i makt och ära finner,
Men oskuld lidande i trasor ser,
Det komma skall en dag, en fruktansvärd,
Då lögnens stolta verk skall falla,
Och Gud en fallen, syndig verld
Inför Rättfärdighetens tron skall kalla;
Och nu, då änglars *helig, helig, helig* höres skalla,
Och vredens blixtar synas ljunga,
Hur sjunker icke smädarns fräcka öfvermod,
Hur dör ej hånet uppå gudlös tunga,

Ty nu skall skiljas mellan ond och god,
Och lögnens verk skall störtas ned i stoft och grus
Vid första strålen af Rättfärdighetens ljus.

*

Men samma helga ljungeldsflamma,
Som intet lögnarverk och intet ondt får skona,
Då allt är renadt, skall i milda strålar flyta samman
Kring oskulds panna till en segerns krona.

# EPILOG.

*Πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ· ὅταν δὲ εἴπῃ ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα· ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τα πάντα, ἵνα ᾖ ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.*

PAULUS.

*I rymden.*

ÄNGLASKAROR.

Nu Gud är vorden Allt i alla,
Allt skall till Sonens fötter falla,
För alla ges barmhertighet.
Nu är blott *ett* Guds Faders rike,
Och alla vordna Honom like
I evigheters evighet.

Nu Hans är rike, makt och ära,
Och alla Honom lof hembära
Och bringa Honom hyllningsgärd.
Det ondas makt är evigt bruten,
Och utaf himlars glans omfluten
Gud skådar *en* lycksalig verld.

*(Skyarna dela sig, och det nya Jerusalem, såsom det skildras i Uppenbarelseboken, strålar likt en hägring i höjden.)*

En röst.

*Si Guds tabernakel ibland mänskorna. Han skall bo med dem, och de skola vara Hans folk, och Gud själf med dem skall vara deras Gud. Gud skall aftorka alla tårar från deras ögon, och ingen död skall sedan vara, inte heller gråt eller rop eller smärtor skola mera vara; ty det första är förgånget.*

*(Jerusalemsynen strålar nu fram i klaraste glans.)*

En röst.

*Jag är A och O, begynnelsen och änden, den förste och den siste.*

Hela änglaskaran.

*Gud är Kärleken!*
*Helig! Helig! Helig!*

# ANTHROPOS:

FÖRSTA DELEN ..... **1** kr.

INTERMEZZO..... **25** öre.

ANDRA DELEN..... ..... **1** kr.

TREDJE DELEN ..... **1** kr.

**3 kr.**

1001850882

1.65

JOHN JOHNSON
BOKBINDARE
GÖTEBORG